kılavuzumuz bilimsel sosyalizm, silahımız partimizdir

çark başak

türkiye işçi partisi merkez yayın organı

yıl: 1 sayı: 9 — 16 haziran 1976 çarşamba — 150 kuruş

ONBEŞ GÜNLÜK

OLAYLAR BELİRGİNLEŞİYOR

Olaylar birbirine eklenmeye ve oluşturduğu genel tablo belirginleşmeye devam ediyor.

Durum şöyle görünüyor: Sağcı burjuva politikacıların pek sevdikleri ve ötedenberi geveleyip durdukları «aşırı sağa da, aşırı sola da karşıyız» sloganı ile başlatılıp asıl sola yüklenecek bir sıkıyönetim uygulamasına gidilmesi ufukta belirmektedir. Şimdi buna kılıf kazırlanmaktadır. Daha ne gibi kılıflar hazırlanacak göreceğiz.

Türkeş, komandoları ve Ülkücüleriyle, bu birinci aşamada işlevini yerine getirmiştir. İleride gerekirse yeniden göreve çağrılmak üzere şimdilik bunlar arka plâna itilebilir. Etkin çevreler başbuğlu ve bozkurtlu bir yönetim istememektedir, ama, «anarşist», «bölücü» hareketlere son verecek, «huzur ve nizam»ı sağlıyacak, kendilerince «Atatürkçü» bir sıkıyönetimi ve sıkıyönetimle «zapt-ü rapt»a alınmış bir ortamda 1977 seçimlerine gidilmesini onaylayabilirler. Demirel'in istediği de budur. Büyük burjuvazinin de.

Cumhurbaşkanı pantürkizme ve panislamizme karşı çıkmış ve bu karşı çıkış yalnızca ilerici, demokratik çevrelerde değil, kendilerini «Atatürkçü» bilen sağ kanatta da tasvip bulmuştur. Şimdi MC'nin başı Demirel ve partisi bu karşı çıkışları koalisyonda rakipleri olan MSP ile MHP yi etkisizleştirmekte kullanabilir ve plânın uygulayagelmekte olduğu sol'a yönelik kısmını daha da hızlandırıp sertleştirerek yürütebilir, yürütmeye koyulmuştur da. Yüksek tirajlı bir gazetede Batı Almanya çıkışlı bir raporun yayınlanmasının, DGM savcısının Türkiye'deki gizli örgüt ve faaliyetler konusunda açıklamasının ve Gaziantep operasyonunun gün sektirmeden ardı ardına gelmesi bir rastlantı değildir. Koşullar Demirel'in -ve burjuvazinin- istediği yönde oluşturulmaktadır.

İşçi sınıfı ile yoksullaşan emekçi kitleler ve demokratik, ilerici, sol güçler baskı altına alınıp susturulmak istenecektir. CHP - AP koalisyonu veya işbirliği gerçekleştirilemeyince, bu kez söz konusu planın uygulanmasıyla CHP hizaya girmeye zorlanacaktır. Hesapça CHP ürküp gerileyecek, sol'undaki kanattan büsbütün uzaklaşacak, daha pes perdeden alacaktır. Bu koşullarda 1977 seçimlerine gidilmesi AP'nin kazanma şansını yükseltecek,

(Devamı 11. sayfada)

15.16 HAZİRAN İŞÇİ SINIFI EYLEMİ

Behice BORAN
Genel Başkan

15-16 Haziran 1970 protesto gösterileri işçi sınıfımızın yüz elli yıllık tarihinde önemli ve onurlu bir yer almıştır. İşçi sınıfımız bu eylemiyle Anayasal hak ve özgürlüklerine sahip çıkmıştır; bu hak ve özgürlüklerin, yasama meclisinde olmanın sağladığı olanaklarla burjuva iktidar ve muhalefet partileri tarafından geri alınmasına izin vermeyeceğini göstermiştir. Ortalığa bir sis perdesi salmak için koparılan «isyan!», «kızıl ihtilâl!» çığlıkları bu gerçeği örtememiştir ve örtemez.

Anayasanın 46 ve 47. maddelerinde güvence altına alınan sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev hak ve özgürlükleri 274 ve 275 sayılı kanunlarda yeraldığından da daha fazla kısıtlanmak, özellikle DİSK tasfiye edilip işçilerin «güdümlü» Türk-İş'de toplanması sağlanmak isteniyordu. Bu amaçla 274 ve 275 sayılı kanunları değiştiren yeni kanun tasarıları hazırlandı. Anayasaya aykırı düşeceği yolunda yapılan tüm uyarılara rağmen birinci tasarı meclislerden geçirildi ve kanunlaştı.

Egemen sınıf burjuvazi, demokratik özgürlükleri budama, faşizme yönelme girişimlerinde —her yerde ve her zaman— önce işçi sınıfına vurur, çünkü kendisinin karşıtı temel sınıf işçi sınıfıdır; kendi iktidarının gerçek alternatifi işçi sınıfı iktidarıdır; demokratik hak ve özgürlüklerin baş savunucusu ve demokratik gelişmenin öncü ve itici motor gücü işçi sınıfı hareketidir. Türkiye'de de 1961 - 1971 arası böyle oldu ve bugün de böyledir.

1965 - 71 arası Burjuvazinin iktidarı işçi sınıfının yasal politik örgütü Türkiye İşçi Partisi'ni kapatabilmek için dosyalar düzenleyip tekrar tekrar C. Başsavcılığına başvurdu, ama dava açtırmak konusunda bir sonuç alamadı, 1971'e kadar. Bu arada, seçim kanunu değiştirilip «milli bakiye» kaldırılarak Parti'nin hızını kesme yoluna gidildi. İşçi sınıfının politik partisi iktidarı almaya yönelikti; bu yöneliş önlenmek, en azından yavaşlatılmak istendi. İşçi sınıfının ekonomik mücadelesi ise büyük burjuvaziyi güncel olarak en hassas noktasında sıkıştırıyordu: burjuvazinin gasp ettiği artık değeri azaltmada. Söz konusu tadil tasarıları işçi sınıfının bu mücadelesini etkisizleştirmek içindi.

Çıkar ve kâr hırsının körleştirdiği burjuvazi ve iktidarı toplumdaki değişme ve gelişmelerin farkında değildi. İşçi sınıfı TBMM'nden geçirilen kanuna beklemedikleri ölçüde büyük tepki gösterdi. İşçiler Kocaeli'nden ve İstanbul'un çeşitli semtlerinden yürüyüşe geçerek Taksim'e gelecekler ve orada görkemli bir mitingle gösterilerine son vereceklerdi. Ve yürüyüşler olaysız başladı. Ama burjuvazi korkmuştu, iktidar korkmuştu. Yürüyüşün ikinci günü işçilerin karşısına toplum polisini ve askerleri çıkardılar, süngü taktırtarak kurşun attırtarak, köprüyü açtırtıp yol kestirterek, iki yaka arasında vapur seferlerini durdurtarak. Bu durumda çatışma kaçınılmazdı. İşçiler üç şehit verdiler. Bir kaç yerde barikatları aştılarsa da deniz yollarının kesilmesi Taksim'e varmalarını önledi.

Türkiye İşçi Partisi, 274 sayılı kanunu değiştiren tasarıya olduğu kadar 15-16 Haziran olayları üzerine sıkıyönetim ilânına da karşı çıkan tek siyasal parti oldu. İşçilerin protesto hareketini destekledi, sıkıyönetime rağmen üst üste üç bildiri yayınladı. Daha sonraki günlerde de işten çıkarma, ücretlerin ödenmemesi, sendika seçimine müdahale gibi hallerde parti, eleştirilerini kamuoyuna duyurmaya, işçi haklarını savunmaya devam etti. Parti, söz konusu kanun TBMM'nden geçtikten sonra, kanunun sendikalaşma özgürlüğünü ihlâl eden maddelerinin iptali istemiyle Anayasa mahkemesinde dava açtı ve kazandı. 12 Mart döneminin iktidarları dahi iptal edilen maddelerin yerini alacak yeni bir kanun tasarısı hazırlayarak TBMM'ne sevk etme ve geçirtme cesaretini gösteremedi. İşçi sınıfı burjuvaziyi ve iktidarlarını geriletmişti. Ancak şimdi, faşist bir yönetimin oluşturulduğu ve tam boy açık faşizme gitme hareketinin güçlendiği bugünlerde Çalışma Bakanlığının 274 sayılı sendikalar kanununu yeniden ele aldığı ve yoğun çalışmalar sürdürdüğü haber veriliyor. İşçi sınıfı ve tüm ilerici, demokratik güçler bu konuda uyanık olma durumundadırlar.

15-16 Haziran işçi sınıfı eylemi, dünyanın her yerinde olduğu gibi bizde de demokratik hak ve özgürlüklerin ancak onlara sahip çıkılarak ve mücadelesi verilerek elde edilebileceğini ve korunabileceğini göstermiştir. Bu bilinen gerçek bu olaylarla bir kez daha ve işçi, emekçi kitlelerin gözünü daha da açacak ölçüde kanıtlanmıştır.

Bu eylem aynı zamanda, varlığından, gücünden, toplumsal öncülüğünden bazı çevre-

(Devamı 11. sayfada)

ÖRGÜT HABERLERİ

ÇARK BAŞAK: EĞİTİM ARACI

Çark - Başak'la ilgili genelge ilkelerinden hareket eden İstanbul İl Yönetim Kurulu Haziran ayını kapsayan ve tüm ilçelerde halen devam eden bir eğitim programı yaptı.

Bu kapsam içinde ilk olarak Çark - Başak'ın 8. sayısında çıkan «Devrimci Mücadelemiz ve Köylüler» yazısını esas alan bir eğitimin yapılması kararlaştırıldı. Bu yazının bir eğitim materyali olarak kullanılmasından sonra programa çıkan her sayıdan seçilen yazılarla devam edilecek.

Bu konudaki çalışmaları ilçe yönetim kurulları yürütüyorlar. Konuyu hazırlamak üzere yönetim kurulu içinden ya da üyeler arasından arkadaşlar görevlendirildiler. Bu arkadaşlar il tarafından gösterilen yardımcı kaynaklardan da yararlanarak konuyu hazırlıyorlar. Konuyla ilgili kaynaklar tüm üye ve aday üyelere önceden bildirilip, onların da konuyu daha önceden hazırlaması sağlanıyor.

Aynı şekilde 16 Haziran akşamı saat 20.00 de tüm ilçelerde yukarda anlatılan biçimde «15/16 Haziran işçi hareketleri ve değerlendirmesi» konulu bir eğitim çalışması yapılacak. Bu toplantılarda 15/16 Haziran işçi direnişine katılmış olan üye ve aday üyeler de anılarını ve gözlemlerini anlatacaklar.

Çark - Başak genelgesinde belirtilenler doğrultusunda yapılan eğitim çalışmaları bir çok üye arkadaşlarımızı belli bir konuyu daha geniş kapsamlı okumaya, araştırmaya yöneltiyor. Bu konuların ilçe yönetim kurullarınca seçilen arkadaşlar tarafından ortaklaşa hazırlanması onları kollektif çalışmaya itecek ve eğitim çalışmalarını yürütebilecek arkadaşların belirlenmesini ve çoğalmasını sağlıyor.

İstanbul il örgütünün yaptığı gibi, bir eğitim organı olarak Çark - Başak bütün üyelerce dikkatle okunmalı ve özümlenmelidir. Çark - Başak güncel gelişmelerin değerlendirilmesinde yardımcı olacak bir yayındır. İl ve ilçelerde yapılan ve yapılacak olan eğitim konularının saptanmasında Çark - Başak'ta çıkan yazılar genel olarak yardımcı olacağı gibi bazı yazılar gerekli ve yararlı görüldüğü durumlarda özellikle seçilerek hem çalışma ekiplerinde hem de (çalışma ekiplerinin kurulmadığı durumlarda) ilçe lokallerinde yapılan toplantılarda eğitim konusu yapılmalıdır. Böylelikle çıkan yazıların daha geniş kapsamlı bir şekilde özümlenmesi sağlanmalıdır.

EĞİTİM ÇALIŞMASI

2 Mayıs 1976 tarihinde İstanbul'da yapılan 2. İl Temsilcileri Toplantısı'ndaki önerileri görüşen Merkez Yönetim Kurulu'muzun eğitim çalışmalarına ilişkin aldığı karara dayanarak, Merkez Eğitim Bilim ve Araştırma Bürosu tarafından 3 ayrı yerde bir eğitim çalışması düzenlendi. Geçtiğimiz günlerde ilk eğitim çalışması Ankara il merkezinde çevre örgütlerden katılan üyelerle yapıldı. Eğitim konusu şu başlıklar altında toplanıyor:

— Toplu iş sözleşmesi düzeni nedir?, — Toplu iş sözleşmesinin bugünkü yasal prosedürü, — bu prosedürün işçi sınıfı aleyhine işleyişi, nedenleri, — Grev, grev yasakları ve lokavt, — toplu iş sözleşmesinin uygulanması ve yöntemler, — Toplu iş sözleşmesinde ivedi demokratik istemler neler olmalıdır?

Konu başlıklarından da anlaşılacağı üzere, bu eğitim çalışmasına daha çok işyeri ve işyerine yönelik çalışma ekibi başkanları ile böyle bir çalışma için yararlı olabilecek üyeler ve aday üyeler katılıyor.

SEYDİŞEHİR'DE PARTİLİLERE BASKILAR ARTIYOR

Seydişehir'de baskılar yoğunlaşıyor. Yasa dışı tertiplerle toplu sözleşme hakkının Özgür Alüminyum Sendikasından alınmasından sonra, TİP üyelerine baskılar artıyor. Son olarak toplu sözleşme görüşmelerinin bitmesi ile birlikte TİP kurucu üyesi ve Seydişehir TİP ilçe yönetim kurulu üyesi Ali Kurt arkadaşımızın Etibank Alüminyum tesislerindeki işine son verildi. Ali Kurt fabrikada inşaat bakım baş teknisyeni olarak çalışmaktaydı.

GENEL SEKRETERİN KERAMİK-İŞ KONGRESİNE MESAJI

13 Haziran Pazar günü Keramik-İş Çatalca şube kongresi yapıldı. Bu kongrede konuşan işçi arkadaşlar işçi sınıfının ekonomik ve politik mücadelesinin birliğini önemle vurguladılar. Kongreye Türkiye İşçi Partisi genel sekreteri Nihat Sargın aşağıdaki mesajı gönderdi.

Keramik - İş Sendikası Çatalca Şubesi
Kongre Divan Başkanlığına
Büyükçekmece

Kongreniz çalışmalarının, işçi sınıfının karşı konulmaz gelişmesine olumlu katkıda bulunacağı inancı içinde başarılar diler, hazır bulunanları saygıyla selâmlarım.

Türkiye İşçi Partisi
Genel Sekreteri
Nihat SARGIN

İZMİR İL ÖRGÜTÜNDEN HABERLER

Türkiye İşçi Partisi İzmir il örgütü 29 Mayıs 1976 Cumartesi günü saat 8.30 da bir kapalı salon toplantısı düzenledi. Bu toplantıda faşizan baskılara karşı yapılması gereken mücadelenin önemi üzerinde duruldu, işçi sınıfının birliği vurgulandı, ve Türkiye İşçi Partisi'nin bu mücadeledeki yeri anlatıldı.

Türkiye İşçi Partisi İzmir il örgütü tüzüğün 33 üncü maddesinin d fıkrasına göre, Menemen, Bergama ve Merkez ilçeleri ile birlikte «ilçe temsilciler toplantısı» düzenlendi. Bu toplantıda örgütün genişletilmesi ve etkinliğini artıracak sorunlar görüşüldü.

SEYDİŞEHİR'DEN SONRA BURSA

15 Haziran günü ikinci vardiyada çalışan işçilere bildiri dağıtmak bahanesiyle 100 kişilik faşist ve Türk-Metal-İş Sendikası'ndan olduğu söylenen bir grup Renault otomobil fabrikasının önüne geldi. Akademi ve Eğitim Enstitüsü talebelerinin çoğunluğunu teşkil ettiği bu grup bildiri almak istemeyen işçilere zincir, sopa, muşta ile saldırdı. Arkadaşlarına yapılan bu tecavüzü gören fabrika içindeki işçiler dışarı çıkarak olaya müdahale ettiler. Saldırgan grup evvelce fabrika önüne yığınak yaptığı taşlarla tekrar saldırıya geçmeğe teşebbüs ettiyse de işçilerin direnmesi karşısında kaçmak zorunda kaldı.

İçlerinde parti üyesi ve parti sempatizanı olan 8 işçi kardeşimiz hafif olarak yaralandı. İşçiler saldırganları mahkemeye vermek için gerekli müracaatı yaptılar.

ÖRGÜTLENME KAMPANYASI

Geçen sayımızda «Yaz ayları örgütlenme kampanyası» ile ilgili olarak bildirdiğimiz gibi «örgütlenme kampanyası özel bağış makbuzları» bastırılmıştır.

Örgüte dağıtılan bu makbuzlarla doğrudan Genel Merkez adına para toplanacak ve toplanan para derhal üst kurullar yoluyla Genel Merkeze iletilecektir.

partili, çark başak'ın en iyi muhabiri, en iyi dağıtımcısı ve en iyi okuyucusudur.

BİR SİYASİ PARTİ ANAYASA MAHKEMESİ YERİNE DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİNDE YARGILANIYOR

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, program ve tüzüğünün T. C. K. nu ihlâl ettiği iddiasıyla Türkiye Emekçi Partisi'ni yani «bir siyasi parti» yi yargılamaya başlamıştır.

Yargılama sonucunda, iddia mahkemece kabul edilirse kurucu ve yöneticilerinin mahkûmiyetleriyle birlikte «Parti» de fiilen kapatılmış olacaktır. Böylece, Anayasamıza göre doğrudan Anayasa Mahkemesinin görev kapsamı içine giren bir yetki Devlet Güvenlik Mahkemesi'nce kullanılmış olmaktadır. Tüzel kişilik olarak Parti'nin değil de, kurucu ve yöneticilerinin yargılanıyor görünmeleri bu gerçeği değiştirmez.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri hakkındaki Partimizin görüşü bellidir. Bu mahkemelerin Anayasa aykırılığı, kurulmalarıyla yargı erkine İdarece nasıl müdahale edilmiş olduğu, hatta bu mahkemelere vücut veren yasanın Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olduğu cihetle şu anda faaliyetlerinin devamına imkân olup olmadığı bir yana, Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı bu uygulaması ile, Anayasamıza göre münhasıran Cumhuriyet Başsavcılığı ve Anayasa Mahkemesine ait olması gereken bir görev alanına arka kapıdan ve fiilen girmiş olmaktadır.

Bu uygulama ile, Anayasamızın «demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları» sayılan siyasi partilerin Anayasal güvenceleri olan «siyasi partilerin kapatılması hakkındaki davalara ancak Anayasa Mahkemesince bakılır ve kapatma kararı **ancak** bu mahkemece verilir» hükmü de fiilen ortadan kaldırılmaktadır.

Söz konusu davada ileri sürülen iddia, netice itibariyle «siyasi partilerin tüzük ve programı» ile Anayasamızın 57 nci maddesinde ifadesini bulan ilkelere «aykırılık» olduğuna göre Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı ve Mahkemesinin yasal olarak yapacağı tek görev Siyasi Partiler Kanunu'nun 114 üncü maddesi uyarınca derhal «Cumhuriyet Başsavcılığına durumu bildirmek» ten ibaretti ve ibarettir.

Bunun dışındaki her uygulama, bir süre önce Danıştay başkanının ifade ettiği Anayasa dışı hareketlere bir yenisinin eklenmesinden başka anlam taşımayacaktır.

FAŞİZMİN TIRMANIŞI ve CHP

«Defalarca vurgulayarak belirttik; faşizmin tırmandırılışı «harekâtı» silahlı saldırılar ve «faili meçhul» cinayetlerle sol'u sindirmekten ve tam boy açık faşizm için bir «anarşi ortamı» hazırlamaktan ibaret değildir. Faşist yönetimi sistemleştirme ve pekiştirme operasyonu planlı bir şekilde yürütülmektedir. Hedef dörtlüdür: Yürütme düzeyinde 1) devlet aygıtını ve 2) ordu yüksek kademelerini; ideolojik düzeyde 3) öğretim kurum ve kadrolarını ele geçirmek; sınıfsal düzeyde de 4) işçi sınıfını ve onunla birlikte tüm ilerici tabaka ve kitleleri baskı ve kontrol altına almak.

Bu dörtlü operasyon bir yanıyla çok partili ve parlamentolu görünüm altında faşist bir yönetimi pekiştirmek içindir, öbür yanıyla da, tam boy açık ve askeri faşizm için hazırlıktır. MC iktidarının ve onun başını çeken Demirel - Türkeş ikilisinin plânı budur.

Son ay ve haftalarda ordu yüksek kadrolarında yer alan olaylarda Demirel - Türkeş ikilisinin parmağı olduğu, bu kademelere kendilerine uygun düşen kişileri getirmek istediği basında dolaylı ve dolaysız olarak o kadar yazıldı ki, bir sır olmaktan çıktı. Bu girişimler, dörtlü operasyonun yukarda belirttiğimiz iki yanından ikincisine ilişkindir. Gerekli gördüklerinde bir askerî müdahaleyi, en azından bir sıkıyönetimi gerçekleştirebilmek için ordu kademelerinde değişikliğe girişmişlerdir. Kış aylarında sıkıyönetim önerilerini arka arkaya getirip de kabul ettiremeyince bu «ayarlama» yoluna başvurmuşlardır. Ne var ki, bu «operasyon» da hızla istedikleri sonucu vermemiştir. İş henüz askıdadır. Hava kuvvetlerinde orgeneral sayısını arttıran kanun Meclisten geçecek mi yoksa yeni atanan komutan Ağustos'da emekli mi olacak? Alpkaya davasında verilen hükme Kurmay Başkanının itirazı askeri yargıtayda ne sonuç verecek? Özaydınlı'nın açtığı, Hava Kuvvetlerine yapılan atamayı iptal davası nasıl bir karara bağlanacak? Bunlar denklemin henüz çözülmemiş meçhulleridir. Bu durumda Demirel daha fazla beklemeden, bugünkü koşullarda sıkıyönetime gitmeyi düşünmektedir. Özellikle, baskısı gittikçe şiddetlenen ekonomik sorunlar karşısında iktidarda kalabilmenin çaresini sıkıyönetimde görmektedir.

AP'nin organı sayılan bir gazetede akıl hocalığı eden namlı «Üç Yıldızlı Denge» son yazısında açıkça böyle bir öneride bulunmaktadır. Hatta yaptığı öneri, sıkıyönetim ilânından da öte bir askeri müdahaleyi içerir görünmektedir.

Ama bir sıkıyönetim ilânını isteyecek «Üç Yıldızlı Denge»den ve MC iktidarından çok daha etkin güçler de var. Büyük burjuvazi de sıkışık durumda. İşçi sınıfına, onun ücret ve yan ödemelerin artırılması taleplerine, sendikal örgütlerine artık açıktan açığa öfkeli tavır almaktadır. Büyük sanayi sermayesi MC hükümetini sert eleştirmekte ve kendi arasında dayanışmayı ve işbirliğini pekiştirip işçi sınıfına, onun taleplerine ve ilerici sendikalarına karşı direnme kararları almaktadır. Yan ödemelere paydos edilmesi, ücretlerin işverenlerce saptanması, grevlere karşı dayanışma fonu kurulması, otuz günden fazla kıdem tazminatı verilmemesi, sadece işkolu düzeyinde toplu sözleşme yapılması ve kamuoyunda işverenler lehine yoğun propaganda yürütülmesi bu kararlar arasındadır.

MC iktidarı büyük sanayi sermayesinin ilişkilerine ve taleplerine duyarlı olduğunu bir daha göstermiştir. 1970'de 15-16 Haziran büyük işçi sınıfı gösterilerine yolaçmış olan 274 sayılı sendikalar kanununu işverenler lehine değiştirmek girişimleri yeniden hızlandırılmıştır. Çalışma Bakanlığında bu konuda «gizli» çalışmalar, hazırlıklar yapıldığı birkaç gün önce gazetelerde çıktı. Demirel, Odalar Birliği'nin Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada vergi sisteminin «ekonomik istikrarı ve gelişmeyi sağlayıcı olması gereği»nden «vergi mükellefinin ağır bir tazyik altında oluşundan», «ihracat seferberliğinden», sözetti ve işverenleri Marksist cereyanlara «karşı dikilip mücadele etmek» görevine çağırdı. «Mücadele etmeyenin hayat hakkı yoktur» dedi. Ayrıca Demirel demokratik özgürlükler altında kalkınma olamıyacağını belirterek kafasında ne gibi bir yönetime niyetlendiğini bir kez daha açığa vurdu.

CHP'NİN DURUMU:

Bu olup bitenler ve olagelenler arasında CHP'nin tutumu dikkat çekicidir. CHP, kendi solundaki kanadı koruduğu, onun başını çektiği vb. yollu sağ'dan gelen saldırılar karşısında çekingen ve ürkek bir tutumda olmuştur. Sol, ilerici kuruluşların düzenlediği kitle gösterilerine karşı çıkmış, kendi üyelerinin bunlara katılmasını yasaklamış, kendisini sol kanattan sıyırıp ayırma çabası içinde olmuştur. Yalnız son zamanlarda lideri Ecevit'in beyanlarında emekçi halk kitleleri ile bütünleşme ve ilerici sol kuruluşlarla bir yakınlaşma doğrultusunda yeni bir tutuma yönelme belirtileri görülmüştür. Hatta bazıları bunu, CHP'nin yeni bir «strateji» benimsemesi olarak yorumlamışlardır. Ama şimdi bir gizli rapor ortaya çıktı. Bunun karşısında Ecevit'in takındığı tavır konusunda basında çıkan haberler doğruysa, —kamuoyu önünde bir tepki göstermediği ortada— «CHP'nin yeni bir strateji benimsediği» yollu değerlendirmelerin en azından şüpheli olduğunu, eski tutumun devam ettiğini işaretliyor. Hele büyük tirajlı bir gazetede çıkan bir yazıya göre, söz konusu raporun ilk şeklinin CHP Merkez Yönetimindeki değişiklik olmadan önce Parti Meclisinde okunmuş olması bu görüşümüzü daha da güçlendiriyor.

Yine daha önce birkaç kez belirtmiştik: Büyük burjuvazi ve diğer sağcı çevreler işçi sınıfına ve diğer demokratik, sol güçlere karşı almayı tasarladıkları «tedbirlere» CHP'yi ortak etmek istiyorlar. Durup durup tekrarlanan CHP - AP koalisyonu veya işbirliği önerilerinin altında bu var. CHP ile pazarlığa oturup işçi sınıfı ve sol üzerinde bir anlaşmaya varsalar, büyük burjuvazi ve iktidarı için bu toplumsal güçleri tepelemek daha kolay olacak. İstek ve hesap bu.

Söz konusu raporun yazılmasında parti içi hizip çekişmeleri ve kimler ne denli rol oynamış olursa olsun, raporun objektif işlevi ve anlamı CHP'yi sol'dan koparıp ayırmak ve burjuvaziye güvence vermektir; tam boy açık faşizme gidiş olasılığı karşılında sol'u ihbar edip, faşizmin önüne «işte istediğiniz kurban» deyip atmak taktiğidir. Büyük burjuvazinin ve diğer sağ görüşlerin istekleri doğrultusunda atılmış bir adımdır bu rapor, CHP açısından hafife alınacak bir olay değildir.

CHP, «sol'un sağ kanadı» olmak ile «sağ'ın sol kanadı» olmak arasında bir tercih yapmak ve çizgisini açık, tutarlı, kararlı bir biçimde ortaya koyup izlemek durumundadır. Sürgit ikisi arasında ikircikli ve yalpalamalı kalamaz. Şimdiye kadar CHP, liderinin emekçi kitlelerin hak ve özgürlüklerini savunan konuşmaları ile, «sol'un sağ kanadı» görünümünde oldu, Parti pratiğinde ise, sürekli sol'dan ayrı ve uzak durma, hatta ona karşı olma çabalarıyla «sağ'ın sol kanadı» olma tablosunu çizdi. Gençlik kollarının raporu karşısında Ecevit'in suskunluğu bu çerçeve içinde anlam kazanıyor. Demokratik, ilerici kamuoyunun gözleri bugünlerde özellikle CHP ve Ecevit üzerindedir.»

ÖRGÜTLENME KAMPANYASI ÜZERİNE

Merkez Yönetim Kurulu'muzun görüşleri açıklandı: «Parti Örgütü'nün, özellikle işçilerin yoğun olduğu bazı illerde işlerliği olan bir düzeye ulaşmış bulunduğu» ve yaz aylarında «parti örgütünü artık sanayi bölgeleri dışında da yaygınlaştırmak için belli bir genişlemeye gidebileceğidir.» Bu, aynı zamanda Partimizin «seçim yasası uyarınca seçimlere katılma hakkını elde etmesi» ni sağlayabilecek ve «Parti Örgütü»nün belirli bir gelişme düzeyine eriştiği»nin işareti de olacaktı.

GENEL SEKRETER
NİHAT SARGIN

İlk haber beklediğimizden de önce geldi.

Yazıya şöyle bir girişle başlamayı tasarlıyordum: Yaz ayları örgütlenme kampanyamız, ilk hazırlıklarının tamamlanması ve görev bölüşümünden sonra, Haziran'ın ilk haftasında fiilen yürülüğe girmiş bulunuyor. Bir yandan, kampanyayı mali bakımdan destekleyecek bağışların toplanacağı makbuzlar bastırılıp örgüte gönderilirken, bir yandan da bu konuda fiilen yürürlüğe girmiş bulunuyor. Bir yankadaşlarımız başta olmak üzere kampanyada görevli partililer birer ikişer görev bölgelerine hareket ediyorlar. Çark - Başak'ın önümüzdeki sayılarında ilk sonuçları iletebileceğiz herhalde.

Oysa dergi yazılarının matbaaya verilmesi sırasında Genel Merkez'e açılan telefonla, ilk haber beklediğimizden de önce geliyordu. Amasya ilimiz kurulmuştu. Görevli arkadaşlarımız, resmi mühür, makbuz, şimdiye kadar çıkmış genelge, yayın... gibi Genel Merkez'den sağlayabilecekleri ihtiyaçların listesini sunuyorlar ve şimdi ilçelerinin kurulması için girişimlerini sürdüreceklerini bildiriyorlardı. Doğrusu kampanyanın ilk meyvesi beklediğimizden de önce alınmıştı ve kuşkusuz bunun arkası gelecekti.

Eğer, örgütlenme plânında öngörülen hedefler gerçekleşirse —ki, bu ilk haber de bunu muştulamakta—, önümüzdeki yaz döneminde Partimiz, bir yılda eriştiği örgütlenme düzeyini çok aşan bir örgüt yapısına erişecek. Bu, bir o kadar da yeni üye demektir, hem de öncelikle yönetim kademesinde olmak üzere.

Örgütlenmenin önem ve gereği üzerinde çok duruldu. Tüzüğün, merkezi ve yerel bütün yönetim birimlerine asli görev olarak yüklediği bu konuda, özellikle son örgütlenme kampanyası ile ilgili olarak daha kısa süre önce muhtelif konuşmalar yapıldı, yazılar yayınlandı. İl Temsilcileri Toplantısı'nda Genel Başkanımızın ve diğer konuşmacıların bu konudaki görüşlerini açıklamalarını ve Genel Başkan arkadaşımızın Çark - Başak'ın bir önceki sayısında yayınlanan ve kırsal alanda da örgütlenmenin gereğini vurgulayan başyazısını anımsayalım. Geçen sayıda da Merkez Yönetim Kurulu'muzun görüşleri açıklandı: «Parti Örgütü'nün, özellikle işçilerin yoğun olduğu bazı illerde işlerliği olan bir düzeye ulaşmış bulunduğu» ve yaz aylarında «parti örgütünü artık sanayi bölgeleri dışında da yaygınlaştırmak için belli bir genişlemeye gidebileceği» saptanmış bulunuyordu. Bu, aynı zamanda Partimizin «seçim yasası uyarınca seçimlere katılma hakkını elde etmesi» ni sağlayabilecek ve «Parti Örgütü'nün belirli bir gelişme düzeyine eriştiği» nin işareti de olacaktı.

Bu konuda herkes müttefik. İlerdeki muhtemel spekülasyonları önlemek için geçerken belirtelim: Seçimlere katılma hakkının elde edilmesi, mutlaka ve zorunlu olarak seçimlere katılma demek değildir. Bu bir olanağın elde edilmesi ve elde tutulmasıdır; önümüzdeki genel seçimlerde bu olanaktan kısmen veya tamamen yararlanma veya hiç yararlanmama, ancak yetkili kurulların o günkü somut durumu somut değerlendirmeleri sonucu alacakları karara bağlıdır.

Bu konuda da herkes birlikte. Ancak kısa sürede örgüt düzeyinin böylesine bir aşamaya kavuşturulmasının getireceği birtakım sorunlar olmayacak mıdır? Bazı soruların akla takılmaması imkânsız. Örneğin, kısa sürede böyle bir gelişmenin Örgüt'ün iç yapı dengesinde bazı aksamalara neden olup olmayacağı, başından beri üzerinde titizlikle durulan ve haklı övünçlerin kaynağı olan üye bileşiminde arzu edilmeyen değişikliklere ister istemez yol açıp açmayacağı... gibi, aynı esastan kaynaklanan ve birbirinin içine geçen birtakım sorunlar ve bütün bunlara neden olarak örgütlenme anlayış ve yöntemimizde bir değişmenin bahis konusu olup olmadığı sorunu. Bu ve benzeri sorular akla gelebilir ve gelmiştir de.

Önce sonuncu sorudan başlayalım ve hemen cevaplayalım: Şimdiye kadar dikkatle izlenen örgütlenme anlayış ve yöntemimizde, belli bir olanağı elde etmek için de olsa, çaresiz katlanılması gereken bir değişiklik kesinlikle söz konusu değildir. Merkez Yönetim Kurulu'muzun, yukarda değinilen saptaması, bu görünüşte çelişkiyi aydınlatmaktadır. Parti örgütü, sanayi bölgelerinde işlerliği olan bir düzeye ulaşmış bulunmakta ve bu sağlam çekirdek bize, Örgütü sanayi bölgelerinin dışında da yaygınlaştırmak için atılım yapma olanağını vermektedir.

Böyle bir gelişmenin üye bileşiminde ve niteliklerinde değişikliğe yol açabileceği ve buna bağlı olarak diğer sorunların ortaya çıkabileceği sorularına gelince, böyle bir sorun gerçekten vardır. En büyük illerimizde dahi, bütün ilçeleri tamamlama girişiminde bulunulduğu zaman kurucu olacak arkadaşlarımız ve kurdukları yönetim kurulu, şimdiye kadar âdeta kendiliğinden oluşan bileşimde olmayacaklardır. Bunu biliyoruz. Ama gene biliyoruz ki, sorunlar, daha kendisinin bilincine varıldığı anda sorun olma niteliklerini yitirmeye başlarlar. Çünkü konu ortaya konmuştur, ortaya konmakla birlikte cevabı da aranmaya başlanır. Kısa sürede birçok yeni emekçi arkadaş kazanacağız. Parti örgütümüzü kırsal kesimde de yaygınlaştıracağız. Bugüne kadar üzerinde yeterince duramadığımız kırsal kesim sorunları daha ivedi olarak gündemimize girecek. Bunun için, herzaman önemini vurguladığımız, parti içi eğitim ve Merkez'le yerel örgütler arası bağıntının her fırsattan yararlanarak geliştirilip sıklaştırılması, önemini daha da arttıracak. Buna şimdiden hazırlıklı olmalıyız.

Diğer yandan şimdi mevcut örgütümüz ve üyelerimiz çevrelerinde daha büyük gayret ve ısrarla çalışmak ve işçi sınıfı içinde örgütümüzü geliştirmek, yeni üye kazanımlarına girişmek zorundalar. Üye bileşimi ve yapının dengesini böylece koruyacağız.

Şimdiye kadar kurulmuş ve belli bir işlerliğe kavuşmuş yerel örgütlerimizde mevcut çalışma ekiplerinin sayılarının arttırılması, yenilerinin oluşturulması, henüz bu girişimde bulunamamış örgütlerimizde vakit geçirmeksizin çalışma ekiplerinin oluşturulmasına geçilmesi bu bakımdan da ayrı bir önem taşıyor.

Daha önce kurulmuş örgütlerimiz, yeni kurulacak olanlara çalışmalarıyla örnek olacaklar. Yaptıkları çalışma ve kazandıkları deneyimleri gerek dergideki örgüt haberlerinde, gerek Merkez'in düzenleyeceği temsilciler toplantılarında, seminer ve konferanslarda, eğitim çalışmalarında örgütler ve üyeler olarak yeni arkadaşlarımıza aktaracaklar; onların yeniden aynı deneyleri geçirmelerine gerek kalmaksızın aynı bilinç ve işlerlik düzeyine erişmelerine yardımcı olacaklar.

Yeni örgütlenme atılımı, hem yeni kuruluş çalışmalarını gerektiriyor, hem de bugüne kadarki çalışmaların daha yoğun biçimde sürdürülmesini de zorunlu kılıyor. Geçen sayımızda belirttiğimiz gibi, bütün arkadaşlarımız örgütlenme kampanyasında özel bir görevi olmasa da kampanya ile ilişkili olarak çalışma durumunda. Özel ilişkilerinden yararlanıp, görevli arkadaşlara yardımcı olmak ve kampanyayı finanse edecek özel bağış makbuzlarını Genel Merkez adına toplayacağı bağışlarla sonuna kadar tüketmekten, işçi sınıfı içinde yeni üye kazanımlarına kadar.

Yaz ayları öğrenci veya çalışan olsun, hemen herkesin tatil aylarıdır. Yoğun çalışma ile geçen yılın yorgunluğunu gidermek ve taze bir enerji ile yeni çalışmalara girişebilmek için izin, dinlenme aylarıdır. Oysa, biz, partililer için en iyi dinlenmenin, başka birşey düşünmeksizin, zamanın kısıtlılığından şikâyet etmeksizin bütün vaktimizi Partimize vererek, Partimiz için çalışma olacağını biliyor ve bunun özlemini çekiyorduk.

Öyleyse şimdi fırsat elimizdedir, görev başına.

EKİP ÇALIŞMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ekip çalışmalarının raporlar haline getirilmesi, hem ilçe yönetim kurulunun ekip çalışmalarını denetleyerek yönlendirebilmesi ve hem de bizzat ekibin yapılan ve yapılacak işlerin neler olduğunu tesbit ederek kendi çalışmalarındaki verimlilik açısından son derece önemlidir. Bu suretle, bir yandan yapılan başarılı çalışmalar somut örnekleriyle gösterilecek, öbür ekiplere de yararlı bilgi haline gelecek, öbür yandan yapılan yanlışlıklar anında tesbit edilerek giderilme olanağı bulunacaktır. Bu raporlar hem parti işleyişinin gelişmesi ve süratlenmesi bakımından önem taşımakta, hem de partinin kitlelerin somut eğilimlerini tesbit etmekte yararlı ve sağlıklı bilgi kaynağı olacaktır. Bu suretle parti ile kitleler ve kitlelerle parti arasında sürekli ve giderek yükselen oranlarda muntazam bir işleyiş kurulacaktır. Ekiplerin başarısı tüm partinin başarısı olacağından kalkarsak, ekip çalışmalarının yanlışı ve doğrusuyla kâğıt üzerine dökülmesi ve böylece değerlendirilmesi, yani rapor verme alışkanlığının yerleşmesi bu başarıda önemli bir faktördür.

Çalışma ekipleri hayatın çeşitli alanlarında partinin dünya görüşünü, politik tutum ve tavrını en somut sorunlardan en genel sorunlara ve çözümlemelerine kadar yayar, öncü unsurları partiye kazanırlar.

Çalışma ekiplerinin ve bu ekipleri oluşturan üyelerin hiç unutmayacakları nokta, içinde çalıştıkları kitlenin partiyi kendi şahıslarında somutlaştırdığıdır. Öncelikle ekip üyeleri kişisel meziyetleri, dürüstlük, fedakârlık, cesaret yaratıcı ve yönlendirici eylemleriyle örgütlü çalışmanın başarılı örneklerini vererek saygınlık kazanacaklardır. Çalışma ekibinin kazandığı bu saygınlık o kitle içindeki partinin saygınlığını ve giderek etkinliğini sağlayacaktır.

Gene hiç unutmamak gerekir ki, kitleler içinde çalışmanın temel ilkelerinden biri tumturaklı laflardan daha çok güncel, somut, yararlı, özendirici ve yönlendirici eylemlerdir. Bunun temel şartı ise içinde çalışılan kitleyi somut olarak tanımaktır. Kitlenin somut gereksinmelerinin ve sorunlarının tesbiti, bunlar içinde ağırlıkta ve güncel olanlarının ortaya çıkarılması ve bunların en iyi bir şekilde ve eyleme yönlendirici bir biçimde ifade edilmesidir. Kitlenin tesbit edilen güncel sorunları, gereksinmeleri, ulusal ve uluslararası düzeyde bütünlüğü içine oturtulmalıdır. Böylece somut sorunlardan kalkarak kitlenin gözünde ülkemize ve dünyaya bir pencere açılacaktır. Yerel sorunların ve çelişkilerin ülke sorunlarının ve çelişkilerinin bir parçası olduğu, bunlara karşı verilecek mücadelenin de ülke çapında verilen mücadeleden ayrılamayacağı en açık bir şekilde ortaya çıkabilecektir.

Hiç unutmayalım ki, tüm sorunların çözümü politiktir. Kitlelerin politik bilinç kazanmaları ise somut sorunların tesbit edilmesi ve bu somut sorunların politikleştirilmesiyle mümkündür. Tutarlı ve doğru konulmuş bir eylem söylenmiş ve söylenecek pek çok güzel sözlerden çok daha yararlıdır.

Tek merkezli, yekpare ve organik bir bütün olan partinin kitleler içinde giderek artan ölçülerde etkin olabilmesi adeta «sinir uçları» olan çalışma ekiplerinin görevlerini iyi yapabilmesine bağlıdır. Kitlelerin somut durumlarının Parti Organlarınca bilinmesi ve bu organların alacağı kararların kitlelere ulaştırılması çalışma ekipleri yoluyla olacaktır. Çalışma ekipleri Parti tüzük ve programı, organ ve kongrelerin bağlayıcı karar ve ilkeleri gözden kaçırılmadan ve o doğrultuda bir eylem içinde olacaklardır. Kitleler içinde sürekli eylem yapacak olan çalışma ekiplerinin, birbirinden kopuk bir çalışma içinde olmaması için tüm sorunları, başarıları ve başarısızlıkları en açık bir biçimde ilçe yönetim kuruluna aktarmalıdırlar.

Parti tüzüğümüze göre her ay en az bir defa yapılacak olan ekip başkanları toplantısında değerlendirmek üzere, ekip içi işlerliği, ekibin geçici başarısızlıklarını ve başarılı deneylerini, ekip içinde yürütülen eğitim çalışmalarını vb. konuları kapsayan raporlar hazırlanmalıdır.

İlçe yönetim kurulu, kendine bağlı tüm çalışma ekiplerinin eşgüdümünün sağlanması, başarılı deneylerin tüm ekiplere aktarılması, başarısızlık nedenlerinin tesbit edilerek giderilmesi, vb. gibi görevlerini gereği gibi yerine getirebilmesi için ekip çalışmalarını en küçük teferruatına kadar bilmek ve takip etmek durumundadır. Bunun için de ekip çalışmalarının raporlar haline getirilerek yönetim kuruluna sunulması zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu raporlarda bulunabilecek noktaları şu alt başlıklar halinde sıralamak mümkündür:

A — Ekip içi çalışmaların yürütülmesi bakımından:

1 — Ekip üyelerinin en az haftada bir defa biraraya gelerek yaptıkları düzenli toplantıların ne oranda işlediği, aksayan yönler varsa nedenleri,

2 — Parti tüzük ve programını özümleme çalışmalarının seyri, açıklığa çıkılamayan noktaların tesbiti,

3 — Partinin doğrudan ve dolaylı, süreli ve süresiz yayınlarının eğitim malzemesi olarak kulanılması için yapılan çalışmalar ve ortaya çıkan zorluklar,

4 — Ekip üyelerinin kitap okuma durumu ve o ay okunan kitaplar,

5 — Ekip üyelerinin hangi gazeteleri okudukları ve genel olarak aktüalitenin parti eylemi için nasıl değerlendirildiği,

B — Ekibin dışa dönük eylemi bakımından öncelikle;

1 — İşyerinin genel niteliği konusunda gerekli araştırma,

2 — İşçilerin çalışma şartları bakımından değerlendirilmesi,

3 — İşçilerin sendikalaşması ve bu konuda eylem ve örgüt seviyesi,

4 — İşçilerin yaşama yerleri, vb. gibi çalışmalar mutlaka öncelikle tesbit edilmelidir.

Tesbit edilen bu somut duruma ilişkin olarak ekibin örgütlenme, propaganda vb. konularında çalışma plânı hazırlanmalıdır.

C — Daha sonraki raporlarda:

1 — Ekibin çevresindeki sempatizanların sayısının çoğaltılması için yapılan çalışmalar ve alınan somut sonuçlar, (Yayın satışlarının artması, toplanan bağış miktarının artması vb.)

2 — Sendikal çalışma bakımından yapılan işler,

3 — Sosyal ve kültürel konularda yapılan çalışmalar ve alınan sonuçlar vb. ekibin çalıştığı yerin somut durumuna göre geliştirilecek olan raporlarla ilçe yönetim kuruluna muntazam aralıklarla verilmelidir.

Ekip çalışmalarının raporlar haline getirilmesi, hem ilçe yönetim kurulunun ekip çalışmalarını denetleyerek yönlendirebilmesi ve hem de bizzat ekibin yapılan ve yapılacak işlerin neler olduğunu tesbit ederek, kendi çalışmalarındaki verimlilik açısından son derece önemlidir. Bu suretle, bir yandan yapılan başarılı çalışmalar somut örnekleriyle gösterilecek, öbür ekiplere de yararlı bilgi haline gelecek, öbür yandan yapılan yanlışlıklar anında tesbit edilerek giderilme olanağı bulunacaktır.

Bu raporlar hem parti işleyişinin gelişmesi ve süratlenmesi bakımından önem taşımakta, hem de partinin kitlelerin somut eğilimlerini tesbit etmekte yararlı ve sağlıklı bilgi kaynağı olacaktır. Bu suretle parti ile kitleler ve kitlelerle parti arasında sürekli ve giderek yükselen oranlarda muntazam bir işleyiş kurulacaktır.

Ekiplerin başarısı tüm partinin başarısı olacağından kalkarsak, ekip çalışmalarının yanlışı ve doğrusuyla kâğıt üzerine dökülmesi ve böylece değerlendirilmesi, yani rapor verme alışkanlığının yerleşmesi bu başarıda önemli bir faktördür.

15-16 HAZiRAN BÜYÜK iŞÇi DiRENiŞiNiN 6. YILI DOLDU

1970 Haziranında işçi sınıfımız yüz yıla yaklaşan bir mücadele ile elde ettiği sendikalaşma ve sendika seçme özgürlüğünü elinden almak isteyen burjuva iktidarına karşı bu haklarını savundu. İlerici işçi sendikalarının yokedilmesine, ekonomik mücadelesinin sınırlanmasına karşı direnme hakkını kullandı. 1961 Anayasası'na sahip çıktı.

Altı yıl önce, işçi sınıfı hareketinin 1960 sonrasında yeni bir hız kazanan yükselişi doruk noktasına ulaştı. Başlıca sanayi merkezlerinden başlayıp sonra bütün Türkiye'ye yayılan, ekonominin bütün sektörlerini, bütün işkollarını kapsayan, boyuna daha ileri, daha kesin yöntemler kullanarak gelişen, sarı sendikaları silip süpürmeye başlayan 1960 - 1970 işçi hareketleri 15 - 16 Haziranla bir üst aşamanın eşiğine geldi.

Haziran 1970'de işçi sınıfımız Türkiye'de kapitalizmin içine girmiş olduğu çıkmazın tüm maliyetinin kendi üstüne yüklenmesine kolay kolay razı olmayacağını belirtti. Emperyalizmin ve yerli egemen sınıfların, emekçi kitlelerin yoksulluğu pahasına, sermaye birikimini, sömürüyü, talanı yoğunlaştırma planlarını rahatça uygulayamayacaklarını ortaya koydu.

15 - 16 Haziran işçi sınıfı önderliğinin inkâr edilemez bir kanıtı oldu. Anayasa Nizamını Koruma Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Dernekler Kanunu tasarıları gibi toplumun bütün emekçi kesimlerine yönelmiş bir dizi kanun tasarısından biri olan Sendikalar Kanununda Değişiklik tasarısına gereken cevabın güçlü bir şekilde verilmesiyle işçi sınıfının tüm demokratik güçler içindeki yeri, önderliği iyice belirginleşti.

16 Haziranda işçi sınıfının direnme gücü karşısında paniğe kapılan burjuvazi, tarihimizde ilk kez, doğrudan doğruya işçi eylemlerinden ötürü sıkıyönetim ilân etti. Direnişe katılan binlerce önder işçiyi işlerinden attı. Sendika yöneticilerini ve bazı işçileri sıkıyönetim mahkemelerine verdi. Sonra, 274 - 275 sayılı yasalarda yapmak istediği değişiklikleri, işçi sınıfını baskı ve terör altında tutarak gerçekleştirmeyi denedi. Ne var ki, Türkiye İşçi Partisi'nin yüzbinlerin demokratik direnişini Anayasa Mahkemesi'nde hukuk planına intikal ettirerek anayasaya aykırı değişiklik kanununun iptalini sağlaması üzerine, bunda da başarı kazanamadı. Bu kararlı direnişin de büyük etkisiyle emperyalizm ve egemen sınıflar demokratik güçlere karşı yeni, dolaylı ve bütünsel saldırı planlarına doğru yöneldiler.

15 - 16 Haziran egemen sınıfların politik hareketleri bakımından olduğu kadar, işçi ve emekçilerin politik hareketi bakımından da önemli netleşmeler sağladı. Burjuvazinin bir kesiminin sosyal demokrasiyi bir iktidar alternatifi olarak kabullenmesine katkıda bulundu. İşçi sınıfının gücünü küçümseyen, onun önderliğine inanmayan küçük burjuva sosyalizminin sonunu hızlandırdı. Küçük burjuva sosyalizmini ağız değiştirmeye zorladı.

15 - 16 Haziran Türkiye İşçi Partisi hareketine ideolojik ve pratik düzeyde yeni bir güç kazandırdı. Hareket içindeki sağlıklı unsurların etkinliği arttı. Özellikle İstanbul ve Kocaeli'nde parti yeni ve üstün nitelikli militanlar kazandı. Genel olarak işçi sınıfı hareketinin ve bu arada örgüt olarak kendinin karşı karşıya bulunduğu sorunları, ihtiyaçları somut olarak tesbit etme olanağını buldu. Dört ay sonra yapılan IV. Büyük Kongresinde bunların bir bölümü ile ilgili önemli adımlar attı.

Kısaca, 15 - 16 Haziran Direnişi bir yürüyüş ve miting olmanın çok ötesine geçti, toplumsal ve politik hayatı derinden etkiledi. Büyük açıklıklar sağladı.

15.16 HAZİRAN

İŞÇİ SINIFIMIZIN HAKKI İÇİN

274 - 275 sayılı kanunlarda değişiklik yapılarak sendikalaşma ve sendika seçme özgürlüğünün gerçek anlamında ortadan kaldırılmak istenmesi, egemen sınıfların bu yolda işçi sınıfına yönelttikleri baskı saldırıların yalnızca 1970'deki adımıdır.

Eldeki bilgiler grev ve sendikalaşmaya karşı daha 1845'de Polis Nizamı ile ilk anti-demokratik kararların alındığını ortaya koymaktadır.

Bu baskı tedbirine ve işçi sınıfının ekonomik ve politik örgütlenmesine yönelen öteki bütün çabalara rağmen önce 1870'lerde, daha sonra 1908'de işçi hareket ve örgütlenmelerinin yaygınlaşması ise, 1908'de Grev Yasağı Geçici Kanunu'nun, 1909'da da Grev Yasağı Kanunu'nun çıkarılmasına neden olmuştur. Bu kanunlar da işçi sınıfının direniş ve örgütlenmesini engelleyememiş, mücadelesi gitgide daha yoğun ve bilinçli bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Yasal grev ve sendikal örgütlenme hakkını elde edebilmek için verilen mücadeleler, 1. Emperyalist Savaş sonunda işgal kuvvetlerine karşı bir anlam da kazanarak, yabancı işyerlerinde ardarda yapılan direnişlerle büyümüş, Kurtuluş Savaşı boyunca da devam etmiştir.

Cumhuriyetten sonra grev hakkını yasallaştırmak, güçlü sendikal örgütler kurmak yolundaki mücadele yeni bir hız kazanmıştır. Bu doğrultuda atılan ilk önemli adımlar 1925'te çıkarılan Huzur Kanunu ile bir kere daha engellenmiştir. Başka ülkelerin burjuva demokratik devrim süreçlerinde karşılaşıldığı gibi, Türkiye'de de **burjuvazi başrısının kesinleşmesinden hemen sonra vargücüyle işçi sınıfına hücum etmiş, öteki sömürücülerle uzlaşmıştır.** 1908'den hemen sonraki tutumunu Kurtuluş Savaşı ertesinde de tekrarlamıştır.

Ancak sömürücü güçlerin bu baskı tedbiri de işçi sınıfını yolundan, haklarını savunmaktan alakoymamıştır. Genellikle söylenenin tersine 1925 yılı sonrasında da direniş ve grevler devam etmiş, sendikaların görevlerini yerine getirmek üzere geçici ve genellikle gizli komiteler kurulmuştur. 1926 yazında Soma - Bandırma demiryolu işçilerinin, 1927 başında İstanbul liman ve daha sonra tütün işçilerinin, 1927 Haziranında Adana demiryolu işçilerinin direniş ve örgütlenmeleri ilk örneklerdir.

Tüm işçi eylemlerini ve bağımsız örgütlerini yasaklayan 1925

İŞÇİ DİRENİŞİ

GREV ve SENDİKA MÜCADELESİ

Kanunu, 1936 İş Kanunu ve nihayet 1938 Cemiyetler Kanunu hükümleri ile daha da etkili hale getirilmek istenmiştir. Ceza kanununun 141 ve 142 nci maddeleri ile işçi sınıfına yöneltilen baskı en yoğun bir biçim almıştır. Sınıf temeli üzerine örgütlenme yasaklanmıştır. Grev ve her türlü yasal direniş olanakları elinden alınan işçi sınıfının sendikalaşma ve örgütlenme özgürlükleri de tümden ortadan kaldırılmıştır.

CHP iktidarı bir yandan faşizan baskılara girişirken, öte yandan işçi sınıfına karşı **ikinci** bir **cephe** açarak, hareketi saptırma girişimlerinde bulunmayı da ihmal etmemiştir. İzmir Kongresi öncesinde olduğu gibi burjuvazinin sahte işçi dernekleri kurması geleneği devam ettirilmiş ve daha sonra Türk - İş'te en olgun biçimini alacak olan güdümlü, partiye bağlı işçi örgütlerinin kurulmasına girişilmiştir.

Tek partili dönemden çıkışla birlikte, 1946 yılında sınıf temeline dayalı cemiyet kurma yasağı kaldırılarak, savaş yıllarının emekçi kitlelerde doğurduğu birikime bir sübap sağlanmak istenmiştir. Ne var ki, işçi sendika ve partilerinin büyük bir gelişme göstermesi üzerine hemen 1946 Aralık ayında ilerici - devrimci siyasal partilerle birlikte yeni kurulmuş bulunan tüm sendikaların da sıkıyönetim kararıyla kapatılması yoluna gidilmiştir.

Daha sonra, işçi sınıfından gelen artan baskılar karşısında ve Batılı burjuva demokrasileriyle ilişkileri sıkılaştırmanın bir gereği olarak, 1947'de grev ve toplu sözleşme hakkının varolmadığı bir sendikalar kanunu çıkartılmıştır. Bu kanunun yarattığı çok sınırlı olanakların bile ilerici sendikal eylem ve örgütlenme için kullanılabilmesi, egemen sınıfları sürekli olarak tedirgin etmiş, ilerici sendika yöneticilerine karşı ağır baskılar uygulanması yoluna gidilmiştir.

1946 ve 1950 seçimleri öncesinde grevli - toplu sözleşmeli sendika kurma özgürlüğü vaad eden Demokrat Parti, iktidara gelir gelmez bu sözünden döndüğü gibi, işçi sınıfına karşı baskı politikasını her alanda yoğunlaştırarak devam ettirmiştir. İşçi sınıfının politik örgütlenme ve bilinçlenmesine karşı girişilen kampanya bu sefer de Amerikan tipi sendikacılığın teşviki ile yanyana sürdürülmüştür.

27 Mayıs 1960 hareketinin getirdiği nisbi özgürlük ortamı, 1961 Anayasası'nın sağladığı demokratik olanaklar işçi sınıfı hareketinin hızla gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Anayasanın kabulünden önce ve grev - sendikalaşma hakkını tanıyan anayasanın kabulü ile 1963 Temmuz'unda ilgili kanunların çıkarılması arasında geçen sürede grev ve sendikalaşma için mücadele devam etmiş ve birçok fiili grev uygulamasına, direnişe girişilmiştir. Sadece 1961 - 1963 arasında 40'dan fazla işçi hareketi olmuş, işçiler hakları için kararlılıklarını göstermişlerdir. 31 Aralık 1961'de İstanbul Saraçhane meydanında yapılan 200 bini aşkın işçinin katıldığı grev hakkı mitingi ve Ocak 1963'deki Kavel fabrikası grevi bu mücadelenin temel adımları arasında sayılabilir.

Sonuçta 24 Temmuz 1963'te çıkartılan 274 ve 275 sayılı kanunlara burjuvazinin katkısı, bu kanunların ilgili Anayasa maddelerinin gerisinde hükümler getirmesini sağlamaktan ibarettir. Belirli kısıtlamalarla grev ve sendikalaşma özgürlüklerinin sağlanması işçi sınıfımızın yüzyılı aşan kendi mücadelesinin bir sonucudur. Kendi başarısıdır. Dünya işçi sınıfı hareketinin başarılarının etkisini kendi mücadelesinin etkisiyle birleştiren işçi sınıfının burjuvaziyi gerilemek zorunda bırakmasıdır.

İŞÇİ SINIFI HAREKETİNİN 1960 SONRASI YÜKSELİŞİ

İşçi sınıfı hareketi yeni yasal olanaklardan da yararlanarak 1960 sonrasında tarihin en dinamik dönemini yaşadı. Basına yansıdığı kadarıyla 1960'da 1970 Haziranına kadar çeşitli türlerde 750'ye yakın işçi hareketi, direnişi gerçekleştirildi. Dönemin ilk beş yılında toplam işçi hareketlerinin dörtte birinin, ikinci beş yılında ise dörtte üçünün yapıldığını bilmemiz bile hareketin yıldan yıla yükselişi üstüne gerekli ipuçlarını vermektedir.

İşçi hareketleri yıllar geçtikçe hızla bütün Türkiye'ye yayıldı, bütün işçi sınıfımızı kapsamaya yönelen bir yaygınlık kazandı. Hareketlerin bu coğrafi yayılma özelliğine rağmen, sanayinin bölgesel dağılımının da bir sonucu olarak on yıl boyunca toplam işçi hareketlerinin % 60'ından fazlası 15 - 16 Haziran'da işçi sınıfının temsilciliğini yapan beş büyük şehir (İstanbul, Kocaeli, İzmir, Adana, Ankara) işçileri tarafından gerçekleştirildi. 1960'tan 1970'e kadar İstanbul - Kocaeli bölgesinde 250'ye yakın çeşitli işçi direniş ve gösterisi oldu. 1970'e gelindiğinde bu bölge Türkiye deki bütün işçi hareketlerinin % 49'unun meydana geldiği bir işçi hareketleri merkezi niteliğini kazandı.

İşçi hareketlerine kaynaklık eden nedenler de yıllar geçtikçe gelişme gösterdi. Doğrudan doğruya ekonomik isteklerden doğan hareketlerin yanısıra, işçilerarası ve fabrikalararası dayanışma ve «demokratik - siyasi talepler» in yolaçtığı hareketler önem kazanmaya başladı. İşten atılan arkadaşların desteklenmesi, başka fabrika işçileriyle dayanışma, sendika seçme özgürlüğü ve çeşitli kanunlarla ilgili olarak girişilen işçi hareketlerinin o yılki toplam hareketlere oranı 1967'de % 5 iken, 1971'de % 31'e yükseldi. Öte yandan, hareketlerin biçimleri de gitgide daha kesin ve dinamik bir karakter kazandı. Yürüyüşler, mitingler, işgaller ön plana çıkmaya başladı.

Genellikle 500'den çok işçi çalıştıran büyük özel sanayi işyerlerindeki işçilerin öncülüğünü yaptığı bu hareketlilik Türk - İş'in çözülmesi ve Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun amaçlarının, sendikal mücadele ilkelerinin çığ gibi büyüyen işçi kitlelerince benimsenmesi yönüde gelişti. Ayrıca, DİSK'e bağlı sendikaların işçilerin çoğunluğunu temsil ettikleri işyerleri daha yoğun ve kesin bir sınıf mücadelesine sahne oldu.

Hareketlerin gittikçe artan bir bölümü (1967'de % 4, 1968'de % 18, 1969'da %20, 1970'te % 43) «Yasa-dışı» ilân edilerek işçinin üstüne polis ve asker yollandı. 1965 Kozlu olaylarıyla birlikte yeniden başlatılan yoğun polis ve kullanımı, polise yeri verilen zırhlı araçlarla grevdeki işçilere saldırılması, olayları daha da kızıştırdı ve 1970 Haziranında yolların işçi kanına bulanmasının hazırlayıcısı oldu.

1967'de Türkiye İşçi Partisi üyesi sendikacıların yönetiminde kurulan ve birçok işyerinde temsilciliğini, öncülüğünü partili işçilerin yaptığı DİSK'in gelişmesi emperyalizm ve yerli sömürücüler tarafından büyük endişeyle karşılandı. Tüm sendikaları, hiç olmazsa çok büyük bir bölümünü denetimi altında tutabildiği dönemin özlemini çeken egemen sınıflar işçi sınıfına karşı baskılarını tırmandırmaya başladılar. Türk - İş ve Bölge Çalışma Müdürlükleri eliyle yasaların işçi sınıfı aleyhine hükümlerinden ve açık bırakılan yanlarından yararlanılarak gerçekleştirilmeye çalışılan engelleme planlarının büyük ölçüde başarısızlığa uğraması onları yeni ve etkili çözüm yolları bulmaya itti.

15-16 Haziran'a doğru Türkiye ve Dünyada kapitalizmin bunalımı ve İşçi sınıfı

İşçi hareketlerinin sözü edilen hızlı gelişimi burjuvaziyi ve emperyalizmi her şeyden önce genel, politik planda ilgilendirmekteydi. Kapitalizmden sosyalizme geçiş çağında işçi kitlelerinin grev okullarında, dayanışma eylemlerinde eğitiliyor olması, sömürüye dayanan iktidarlarının geleceği açısından egemen sınıfları ve dış dayanaklarını paniğe düşürmekteydi. Türkiye İşçi Partisine içten ve dıştan yöneltilen saldırıların ancak geçici bir duraksama ile sonuçlanması ve partinin kendini yenileme yönünde adımlar atması, işçi sınıfı içinde sağlam mevziler kazanması emperyalizmi ve burjuvaziyi aceleye sevketmekteydi. Sözü edilen panik ve acele sendikal mücadelenin yolundan saptırılması için en ilkel ve doğrudan yöntemlerin kullanılmasının başlıca nedenidir.

Bununla birlikte, 1960'ların sonunda Türkiye kapitalizminin içine girdiği bunalım ve emperyalizmin bu bunalımın atlatılması için yerli sömürücülere yardım imkânlarının sınırlılığı da 15 - 16 Haziran'a doğru gidişte önemli rol oynadı. Bunalımın önemli yükünün işçi sınıfına yüklenmeye çalışılması, sermaye birikiminin daha da hızlandırılması çabaları sendikalaşma özgürlüğünün yokedilmesi yollarının aranmasını birlikte getirdi.

Gerçekten 1960'lar bağımlı ve çarpık olmasına rağmen hızlı bir kapitalistleşme dönemi oldu. Örneğin, cumhuriyetten önceki dönemi de kapsamak üzere 1961'e kadar kurulan anonim şirketlerin toplam sayısı 279 iken, 1961 - 67 arasında 233, yalnız 1968 yılında 177, 1969'da 290 ve 1970'te 245 yeni anonim şirket kuruldu. Kapitalist ilişkilerin hızla gelişmesine paralel olarak sayıları birkaç yüzü aşmayan büyük sermaye kuruluşları yeni yeni girişimlerle etkinliklerini artırdılar.

Türkiye'de ilk holdingin kuruluş tarihi 1961'dir. 1965'de yalnız 5 holding varken 1970'te bu sayı 25'e çıktı. Holdingler geniş işbirliği ve sömürü imkanlarından yararlanarak kısa sürede geliştiler. Örneğin, Aralık 1963'te 1 milyon lira sermaye ile kurulan ve son günlerde sözü pek sık edilen Koç Holding sermayesini Ocak 1964'de 25 milyona, Şubat 1964'de 50 milyona, Şubat 1965'de 75 milyona, 1966'da 100 milyona, 1968'de 125 milyona ve 1969'da 150 milyona çıkardı. Holdingler böyle bir gelişme gösterirken özel bankalar da onlardan geri kalmadılar; birkaç büyük banka ekonomide çok etkin bir duruma geldi.

İktidarlar düşük ücretler, yüksek fiatlar, geniş kitlelerin yoksullaşması pahasına sağlanan sermaye birikimini daha da hızlandırmak için devletin sınıf niteliğini en açık bir şekilde ortaya çıkaran yolları kullanmakta bir sakınca görmediler. Sanayiyi ve ihracatı teşvik adı altında yüz milyonlarca lira devlet hazinesinden büyük sermayeye aktarıldı. Türkiye İşçi Partisi'nin Teşvik Kanunu aleyhine açtığı dava sonucunda Anayasa Mahkemesinin ilgili kanunu iptal etmesine rağmen, uygulama her yıl daha da hızlanarak devam etti. Örneğin 1964'te 12 milyon lira civarında olan büyük ihracatçılara vergi iadesi 1970'te 290 milyon liraya çıktı.

Bütün bu gidiş kapitalizmin bunalımını azaltmak şöyle dursun, daha büyük boyutlara ulaştırmaktaydı. 15 - 16 Haziran'ı hazırlayan süreçte, kapitalizm ağır bir bunalıma girmiş bulunmaktaydı.

Sanayide işyerlerinin üretim kapasitelerini kullanma oranı ortalaması 1960'ların sonlarına doğru hızla azaldı. 1970'e gelindiğinde üretim kapasitesinin dörtte birinden fazlası kullanılmamaktaydı. Bazı işkollarında bu oran ortalamanın çok üstüne çıkmıştı.

Mal stokları boyuna arttı. Sanayi stoklarının değeri 1969'da 7 milyar, 1970'te 8,5 milyar liraya ulaştı.

Dış ticaret açığının büyümesiyle artan döviz darlığı dış kaynaklı hammaddelerin zamanında ve gereken ölçüde getirtilmesini engelledi. Birçok işyerinde üretim bu nedenle de aksadı. Karaborsa yaygınlaştı.

Döviz kaynaklarının artırılması için düşünülebilecek başkaca iki yol doğrudan doğruya geri ve bağımlı **kapitalizmin kendisi** tarafından engelenmekteydi. Geri teknoloji ve iş örgütlenmesi, fabrika ölçeğinin küçüklüğü, ücretlerin düşüklüğüne rağmen maliyetlerin dış fiatlara göre yüksek olması sonucunu doğurmaktaydı. Tarımda bütün benzeri unsurlara ek olarak toprak mülkiyet ve kullanımındaki adaletsizlik üretimi ve maliyetleri olumsuz yönde etkilemekteydi.

Yabancı ülkelere yollanan işçi sayısının 1970'de yarım milyona yaklaşmasına rağmen, işsiz sayısı artmaya devam etti. Kapitalist düzenin en düşük ücret düzeyinde bile işgücünü satma isteğini karşılayamadığı emekçilerin, işsizlerin sayısı 1970'te 1,5 milyon civarına ulaştı.

Yabancı ülke ve kurumlardan alınan borçlar ülkeyi, dünyada borçluluk sıralarında en üst sıralara yükseltti. Paranın dış değeri fiili olarak büyük düşmeler gösterdi. Devalüasyonun çok yakın olduğu herkes tarafından bilinir hale geldi.

Öte yandan, emperyalizm de Türkiye'deki yandaşlarına yardım elini uzatabilecek, belli tavizlerle sınıfsal ilişkilerin kısa bir dönem için olsun yumuşatılmasına katkıda bulunabilecek durumda değildi. Sosyalist ülkelerin iki sistem arasındaki yarışta her geçen gün biraz daha üstünlüklerini belli etmeleri de onların paniğinin nedeni idi. 1969-70'de ileri kapitalist ülkelerde uzun yıllar boyu görülmemiş çapta bir krizin ilk belirtileri ortay çıkmaktaydı.

Emperyalizm bombardımanlara, napalme, onbinlerce yurtsevere kıyılmasına, Mai Lai katliamlarına rağmen Vietnam'da güç durumdaydı. Emperyalizm yüzbinlerce askerine rağmen Kamboçya'da, Tayland'da güç durumdaydı. Emperyalizm gerçekleştirdiği gerici darbeye rağmen Laos'ta güç durumdaydı.

Özellikle Orta Doğu'da, Güneydoğu Akdeniz'de emperyalizmin durumu sarsıntıdaydı... Arap - İsrail savaşı Arap halkını, özellikle Suriye ve Irak'ı emperyalizmin yörüngesinden uzaklaştırmaktaydı... Yunanistan'da faşist cuntanın temelleri sarsılıyordu. Bu ülkenin cefakâr ve mücadeleci emekçileri bir kere daha faşizmi yıkmak için ileri adımlar atıyorlardı...

Emperyalizmin, petrol deposunu, sosyalist ülkelere karşı bir saldırı üssü haline getirdiği bu bölgeyi sıkıca elde tutması gerekmekteydi.

Emperyalizmin 1969 - 70'te Türkiye'de verecek tavizi yoktu. Ne gücü vardı buna, ne de eğilimi.

Bilimsel sosyalist hareketin ve özellikle Türkiye İşçi Partisi'nin sapmalardan arınma yolunda büyük mesafe alması, işçi hareketlerinin artan bir dinamizm kazanması emperyalizm ve egemen sınıflar için **en büyük tehlikeyi** doğurmaktaydı: **bu iki akımın kenetlenmesi** tehlikesini. Sömürücü güçler ne bu tehlikenin daha da büyümesini göze alabilirlerdi, ne de daha düşük bir sömürü oranına razı olabilirlerdi.

Aslında 1963'ten 1970'e kadar geçen 7 yıl içinde gerçek ücretler - resmi bilgilere göre - yalnız 3,5 lira arttı. Üstelik istatistiklere yansıyan bu artış sadece sigorta kapsamına giren işyerlerine aitti. Ama, toplu sözleşme uygulamasının bu ilk yıllarında, verimlilik artışları hesaba katılmaksızın gerçek ücretlerde 3,5 lira artış sağlanması burjuvazinin saldırıya geçmesi için önemli bir neden oldu.

Çünkü direnerek haklarını elde etme yöntemi işçilerle de sınırlı kalmıyordu. İşçilerin, ilerici sendikalarda birleşen işçilerin verdiği ekonomik mücadele örneği bütün çalışan halk kitlelerine yayılıyordu. Köylülerden memurlara, doktorlardan teknik elemanlara kadar bütün çalışanlar hakları için daha bilinçli ve örgütlü bir mücadeleye giriyordu.

Köylülük silkiniyordu. 1967'de 10, 1968'de 13, 1969'da 27 ve 1970'te 96 köylü hareketi, yürüyüşü, mitingi, toprak işgali oldu. İşçi hareketlerinin köylere yansıması egemen sınıflar için daha da büyük bir tehlikeydi. «Örnek» olanın durdurulması, engellenmesi gerekliydi.

15-16 HAZİRAN'DA OLAYLARIN GELİŞMESİ

274 ve 275 sayılı kanunlarda yapılmak istenen değişikliklerin içeriği:

Değişiklik tasarısı eski kanunun 20. maddesinde değişiklik yapılmasını öneriyordu. Bu değişikliklerle sendikaya üye olma ve üyelikten ayrılma hakları sınırlanıyordu. Sendikadan ayrılmak için noter yolu zorunlu kılınıyordu. Burada amaçlanan Türk-İş'ten istifaları engellemekti. Tasarıya göre herhangi bir işkolunda toplu sözleşme yapma yetkisi işkolunda çalışan sigortalı işçilerin 1/3 ini temsil eden sendikaya veriliyordu. Ayrıca bir federasyonun kurulabilmesi için o iş kolunda çalışan işçilerin 1/3 inin biraraya gelmesi gerekiyordu. Konfederasyon içinse sendika ve federasyonların en az 1/3 inin ve Türkiye'deki sendikalı işçilerin en az 1/3 inin biraraya gelmesi zorunluluğu konuyordu. Ancak bu koşullara uyan sendika ve konfederasyonlar uluslararası işçi sendikalarına katılabilecekleṙdi. Amaçlanan Türk-İş dışındaki konfederasyon ve sendikaları yetkisiz kılmaktı. Tasarlanan oyun DİSK'i yok etmek, sendikal hareketi burjuvazinin denetimindeki Türk-İş'e hapis etmek, işçi sınıfının uluslararası dayanışmasını engellemekti.

Amaçlanan DİSK ve bağlı sendikaların silinmesiyle sosyalizmin işçi hareketi üzerindeki gelişen etkinliğinin kırılması, yeni bir aşamaya gelmiş olan TİP hareketinin sendikalardaki güçlenişinin durdurulmasıydı.

BİRÇOK KOLDAN YÜRÜYÜŞE GEÇTİLER

274 ve 275 sayılı kanunlarda yapılmak istenen değişiklikleri AP'li Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk şöyle özetliyordu: «İdeolojik akımların aleti olan sendikalar (....) bu kanun çıkar çıkmaz kendiliğinden infisah edecektir.» Meclis Çalışma Komisyonu Başkanı Turgut Toker Türk-İş 8. Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada «Durumu yapılacak değişikliğe uymayan DİSK»in tasfiyesini açıkça ilân ediyordu. Daha önceki yıllarda bujuvaziye «iyi sınav» vermiş olan Türk-İş den başka konfederasyon bırakmamak için elden gelen çaba gösteriliyordu.

274 ve 275 sayılı kanunlarda getirilmek istenen değişiklik tasarısı 11 Haziran 1970 tarihinde T.B.M.M.'de görüşülmeye başlandı. Tasarıyı hazırlayan komisyonda sendikacı milletvekillerinden AP'li E. Turgu, Ş. Yılmaz ve CHP'li A. Baştürk de bulunuyordu. Tasarı üzerinde T.B.M.M.'de yapılan tartışmalara bir göz atılması partilerin tutumu üzerine yeterince fikir verebilecek niteliktedir:

— **CHP grubu adına Burhanettin Atalay — «Bu tasarı sendikacılığımızın güçlü hale gelmesini temin edecektir. İşçi ve işveren memleketin kalkınmasına menfaat çatışması halinde değil, menfaat dayanışması halinde oldukları̇ndan hizmet edeceklerdir. Kanun boşluklarını dolduracak adaleti, müsavatı, hürriyeti ve birliği sağlayacak bu kanuna CHP olarak müsbet oy vereceğiz.»**

— **CHP'den Hayrettin Uysal — «Bugün sendikalarımız, özellikle sendikaların en yüksek kuruluşu olan Türk-İş, demokrasimiz için büyük güvence olan bir örgüt niteliği ile faaliyetlerine devam etmektedir. 274 - 275 sayılı kanunda ön görülen değişiklikleri şahsım adına tasvip ediyorum. Bu tasarıya olumlu oy vereceğiz.»**

— **TİP Milletvekili Rıza Kuas — «Bu kanun Anayasaya tabanı tabana zıttır. Türk-İş diktası getirilmek isteniyor. Sendikaların denetlenmesini Türk-İş'e devretmektedir. Bu anti-demokratiktir. Türk işçi hareketinin elini kana bulamaya sevk etmek istemektesiniz. Demokratik hayatın dibine dinamit koymak niyetindesiniz.»**

— **AP grubu adına Hasan Türkay — «Bu kanun... sendika enflasyonuna son verecektir. Türkiye'de işgal, tahrip gibi hareketleri benimseyen kişiler vardır. Bunları tasvip etmiyoruz. Ben vatansever, milliyetçi Türk işçisine devrimci kelimesini yakıştıranlara teessüflerimi sunarım.»**

Genel anti-demokratik girişimler içinde Sendikalar Kanunu

Sendikalaşma özgürlüğünü sınırlayan kanun emekçilerin, demokratik güçlerin bütün kesimlerine karşı girişilen saldırıların yalnız biriydi. Anayasa değişiklikleri yapacağını seçim programında açıkça ilân eden AP iktidarı çeşitli adlar altında birçok anti-demokratik kanun tasarısını parlamentoya getirmişti. Emperyalizm ve egemen sınıflar Anayasa Nizamını Koruma, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri, Dernek Kanunu tasarıları gibi genel kanunların ve üniversite gençliğine, meslek odalarında örgütlenmiş teknik elemanlara v.s. yöneltilen özel kanunların kabul edilmesini sağlayarak Türkiye'de burjuva demokrasisinin sınırlarını iyice daraltmayı, faşizme doğru yolalmayı tasarlamaktaydı.

Başta büyük burjuvazi olmak üzere egemen sınıfların bu kanun tasarılarını hazırlayıp, parlamentodan geçirirken kullandıkları **ilkel, açık hücum yönteminin** bir nedeni içine düştükleri panik ve aceleleri ise, bir başka nedeni de kışkırtıcılıktı.

Üniversite gençlerinin büyüyen sorunlarını bir ölçüde hafifletmeye çalışmak yerine gençlik hareketlerinin büyümesine yolaçacak bir tutum takınmaları buna bir örnekti. Doğu Anadolu'da eşkiya takibi görüntüsü altında yürütülen baskılar, açık provokasyonlar buna bir örnekti. Ve nihayet 15-16 Hazirana yolaçan kışkırtıcı tavır buna bir örnekti.

ÖNLERİNE BARİKAT ÇIKARDILAR

Ancak, özellikle gençlik kesimi dışında, emperyalizmin ve egemen sınıfların bu kışkırtmalarının, başta Türkiye İşçi Partililer olmak üzere bilimsel sosyalistlerin doğru, soğukkanlı tavırları sayesinde büyük ölçüde etkisizleştirildi. İşçi sınıfı içinde ise sadece etkisizleştirilmekle kalmadı, tersine işçi sınıfının gücünü ve öncülüğünü gösteren bir anlam kazandı. 1960-1970 işçi hareketleri boyunca olduğu gibi, 15-16 Haziranda da, son derece sınırlı bir-iki olay dışında burjuvazinin planları başarıya ulaşmadı.

Ankara, Adana, İzmir ve asıl İstanbul-Kocaeli işçileri yalnız kendi sınıflarının demokratik haklarını savunmadı, tüm emekçilere karşı girişilen anti-demokratik saldırılara karşı çıktı. 100 bini aşkın işçi özgürlüğü müjdeleyen mavi iş tulumlarıyla yollarda, meydanlarda demokratik hakları yoketmeye çalışan egemen sınıflara «dur!» dedi, tüm emekçilerin sözcülüğünü yaptı.

Sıkıyönetime neden olan ilk işçi hareketi

15 - 16 Haziran Türkiye tarihinde egemen sınıflara sıkıyönetim ilanı ihtiyacını duyuran ilk işçi hareketidir. İşçi kitlelerinin büyüklüğü ve kararlılığı çok geniş ölçüde polis ve asker kullanılmasına rağmen, sıkıyönetim öncesinde ve sonrasında iktidarın gelişmeleri kesin kontrolü altına alabilmesini önlemiştir. İstanbul ve Kocaeli'nde birçok önemli işyerinde işçi direnişi sıkıyönetimden sonra da bir süre devam etmiştir. Kurşunlarıyla Abdurrahman Bozkurt, Yaşar Yıldırım ve Mustafa Baylan'ın hayatına son veren egemen sınıflar, işçi sınıfı direnişine son vermekten aciz kalmışlardır.

BARİKATLARA DAYANDILAR VE...

Öte yandan, özellikle hareketin asıl merkezi olan İstanbul - Kocaeli bölgesinde direnişe katılan işçilerin önemli bir bölümünün Türk-İş üyesi işçiler olması, sendika üst yöneticilerinin tutumundan bağımsız olarak işçi tabanındaki birikimi ortaya koymuştur.

14 Haziran'daki geniş toplantıda direniş kararını alan ve direniş sırasında ve sonrasında bir an için bile sorumluluklarını üstlenmekten kaçınmayan, ama en coşkulu anlarda bile keskinliğe, provokasyona düşmeyen işyeri temsilcileri, öncü işçiler işçi hareketinin ulaşmaya başladığı gelişkinliğin ölçüsü olmuşlardır. 15 - 16 Haziran dolayısıyla açılan dava uzamış, hükme bağlanmadan 1974 af kanunu kapsamına girmişse de, direniş sonrasında işyerlerinde sendika militanlarına ve özellikle sosyalist işçilere uygulanan baskı çok yoğun olmuştur. Ekonomik kriz bahanesiyle özellikle Temmuz - Aralık aylarında işten çıkartılan binlerce işçi aslında hemen hemen bütünüyle bu saldırının hedefleri olan arkadaşlardır.

Türkiye İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu'nun 11 Ekim 1970 tarihli raporunda direnişin genel politik plandaki önemi, işçi kitlelerinin büyük gücünün anlamı şöylece belirtilmektedir:

> **... 15 - 16 Haziran olaylarıyla işçi sınıfı bağımsız bir siyasal güç ve egemen sınıflar iktidarının en ciddi alternatifi olarak iktidar mücadelesine ağırlığını koymuştur. Olayların önemli bir sonucu da egemen sınıfların işçi hareketi karşısında ne gibi bir tutum takınabileceğini işçi sınıfına açık bir şekilde göstermesi olmuştur. Bunun sonucu olarak da, işçi sınıfı kendi kaderine kendisinin sahip çıkması gerektiği, egemen sınıfların dümen suyunda gitmekle durumunda en küçük bir değişikliğin olamıyacağı konusunda tecrübe edinmiş, daha bir aydınlığa kavuşmuştur. Ayrıca bu hareket işçi kitlelerinin son derece duyarlı olduğunu ... büyük kitleleri seferber edebileceğini göstermesi bakımından da önemlidir...**

15 - 16 Haziran direnişinin işçi sınıfının diğer güçlerle ilişkileri açısından anlamlı olan bir başka yanı daha vardır. CHP'nin sendikalar kanunundaki anti - demokratik değişiklikler yapılması karşısındaki tavrı günümüzde de önemini koruyan bir anlam taşımaktadır. Kanunun hazırlanmasında ve Meclis'te kabul edilmesinde üyeleriyle ve parti olarak etkin bir rol oynayan CHP, 15 - 16 Haziran direnişinden bir hafta sonra, 22 Haziranda «tasarıdaki bazı hükümlerin sendika seçme özgürlüğünü, toplu sözleşme ve grev haklarını sınırladığı yolundaki kuşkular ve eleştiriler üzerinde ciddiyetle durmak gerekir. Bu aksaklıkların parlamento görüşmeleri sırasında düzeltilmesi mümkündür» demek zorunluluğunu duydu.

T.İ.P. kanun kabul edildikten hemen sonra Anayasa Mahkemesine başvurdu. C.H.P., burada da işçi sınıfı hareketinin peşinden geldi: O da başvurma formalitelerini tamamladı. Sonuçta kanun uygulanamaz duruma düştü ve bir süre sonra Anayasa Mahkemesi tarafından Türkiye İşçi Partisi'nin müracaatı esas alınarak iptal edildi.

İşçi direnişi, politik örgütlenme, ve sorumlu, planlı bir yöneticilik açısından, ;eşitli nedenlerin doğurduğu yetersizlik şartları içinde bile, yalnız burjuvazinin iktidarına karşı değil, burjuvazinin muhalefetine karşı da gerekli etkiyi sağlayabildi.

15-16 Haziran, Sosyalist hareket, TİP

15 - 16 Haziran direnişi üstüne bugün sol çevrelerde çok gösterişli değerlendirmeler yapılıyor, işçi sınıfına övgüler düzülüyor. Bunları yapanların önemli bir bölümünü içtenliğini belirtmek, gösterişli değerlendirmelerin ve övgülerin altında hâlâ devam eden sapmaları kavrayabilmek için 15 - 16 Haziran gerçekten önemlidir. Ama, bugün ya da büyük direnişle silkindikten sonra değil, olayların hemen öncesindeki tutumlarına bakmak yoluyla. Yayınlarını hatırlayarak, okuyarak... İşçi sınıfını ve küçük burjuva radikalizmini nasıl değerlendirdiklerine dikkat ederek... 12 Mart'ı yorumlarken bu çevrelerin bu tutumu devam etmiştir.

15 - 16 Haziran sonrası gelişmeler, yasal olanakların sonuna kadar kullanılmasının ve burjuvazinin kendi yasalarıyla olan ters düşmelerinin ortaya çıkarılmasının önemini vurgulamıştır.

Türkiye İşçi Partisi, 15 - 16 Haziran'ı, bir partinin yaşamında seyrek rastlanır yoğunluktaki uzun ve çok yoğun sapmalarla mücadele döneminin hemen ertesinde değerlendirmek durumunda kalmıştır. İşçi sınıfının direnişine olanca gücüyle sahip çıkmış, **dosta ve düşmana** tavrını açıkça koymaktan çekinmemiştir.

T.İ.P'liler birer sosyalist, birer işçi sınıfı militanı olarak direniş içinde aktif rol oynamışlardır.

BARİKATLARI YARIP AŞTILAR.

T.İ.P.'si direnişten sonra büyük sayıda değerli işçi üye kazanmıştır. Partinin ulaştığı yeni aşamada, IV. kongre sonrasında, bu üyeler parti çalışmalarının en sağlam unsurları arasındaki yerlerini almışlardır.

Her büyük olay gibi 15 - 16 Haziran da, **bütünlüğü içinde değerlendirildiğinde** mücadelenin bundan sonraki adımları için önemli açıklıklar sağlayacaktır.

SELAM 15 - 16 HAZİRAN DİRENİŞÇİLERİNE!..

SELAM İŞÇİ SINIFINA!..

BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ, SOSYALİZM İÇİN İLERİ!..

15-16 Haziran işçi direnişi ile ilgili olarak, sıkıyönetim ilanı sırasında Türkiye İşçi Partisi'nin yayınladığı bildiriler :

BU BİLDİRİLER YAYINLANDIĞI SIRADA SOSYAL DEMOKRAT SAPMA PARTİ'DEN TASFİYE EDİLMİŞTİ. GENEL BAŞKAN ŞABAN YILDIZ, GENEL SEKRETER BEHİCE BORAN'DI.

16 Haziran 1970 tarihli bildiri :

«Memleketimizin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal bunalıma çare olmak üzere Hükümetin çeşitli baskı ve zorbalık tedbirleri getirmek istediğini biliyoruz. Bu tedbirlerden biri olduğuna evvelce işaret etmiş bulunduğumuz Yeni Sendikalar Kanunu, Türkiye İşçi Partisi dışındaki bütün partilerin elbirliğiyle ve sür'atle Millet Meclisinden çıkmış bulunuyor. Bu gösteriyor ki, hakim sermayedar sınıfların en başta gelen kaygıları, işçileri daha çok sömürmek, kârlarını daha çok artırmaktır. Bu maksatla, işçilerin devrimci sendikalarda örgütlenmeleri imkânsız kılınmaktadır. Buna karşı DİSK'i meydana getiren devrimci işçi sendikaların ve işçilerin giriştikleri protesto ve direnme hareketlerini Türkiye İşçi Partisi olarak tamamiyle destekliyoruz.

Sendikalaşma özgürlüğünü kısıtlayarak bütün işçi sınıfımızı tehdit eden bu kanuna karşı DİSK'e bağlı olmayan diğer bütün sendika ve işçilerin de Anayasal haklarını kullanarak direnmeleri lâzımdır. Partimiz Anayasamıza aykırı olduğunda hiçbir şüphe bulunmayan bu kanunun iptali için, kesinleşir kesinleşmez Anayasa Mahkemesine derhal müracaat edecektir.»

17 Haziran 1970 tarihli bildiri :

«Dünkü Kocaeli ve İstanbul'daki olaylar üzerine Hükümetçe sıkıyönetim ilân edilmesi gereksiz ve Anayasaya aykırıdır. Anayasamızın 124. maddesi sıkıyönetimin ancak «savaş hali, savaşı gerektirecek bir durumun başgöstermesi, ayaklanma olması veya vatan ve cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma olduğunu gösterir kesin belirtilerin meydana çıkması» hallerinde ilân edilebileceğini söylemektedir.

Oysa işçilerin dün yaptıkları protesto yürüyüşü şeklindeki direnme hareketleri, hükümetin ve mahalli yöneticilerin basiretsizlikleri yüzünden kana bulanmış olmakla beraber, bu hallerden hiçbirine girmemektedir.

Hükümet, henüz kanunlaşmamış olan, mahut sendikalaşma hakkını kısıtlayan tasarıyı geri alacağını söylemek suretiyle, çok ürktüğü anlaşılan olayları kolaylıkla yatıştırabilirdi. Böyle yapmayıp da sıkıyönetim ilân etmeyi tercih etmesi, AP iktidarının ne derece işçiye karşı ve ne derece büyük sermayeden yana olduğunu bir kere daha ortaya koymaktadır. Bu gereksiz ve talihsiz karar, aynı zamanda AP iktidarının ne derece acz ve şaşkınlık içinde olduğunu da göstermektedir.

Türkiye İşçi Partisi daima Anayasadaki demokratik haklardan yana işçi ve emekçilerin yanındadır.»

18 Haziran 1970 tarihli bildiri :

«Başbakan Demirel'in İstanbul ve Kocaeli'ndeki son işçi yürüyüşü olaylarını bir «ayaklanma» olarak vasıflandırıp, bunu sıkıyönetim için bir gerekçe şeklinde sunması, iktidarın düşünce ve niyetini göstermesi bakımından çok dikkat çekici ve manidardır. Yaralanmalara, ölümlere, bina tahriplerine sebep olan, kısaca can ve mal emniyetini ciddi şekilde ihlâl eden toplu hareketler son yıllarda defalarca, örneğin Konya, Kayseri, İstanbul (Taksim) ve son olarak Yozgat'ta yeraldığı halde Başbakan Demirel bunları hep «Adi zabıta vakaları» telâkki etmiş; olağanüstü değil, olağan tedbirler alma lüzumunu bile duymamıştır. Yani, can ve mal emniyetine açıkça kasteden toplu saldırılar sağ kanattan ve iktidarın istediği yönde geldiği zaman hükümet bunlara karşı harekete geçmemiştir. İşçilerin hareketi ise, haklı davalarını kamu oyuna duyurmak üzere yalnızca protesto yürüyüşleri şeklinde başlamış ve başlangıçta niteliğini muhafaza etmiştir. Ancak ikinci gün valinin daveti ile İstanbul'un askeri kuvvetler ve zırhlı araçlarla doldurulması, köprülerin açılması veya elektrik cereyanı geçirilmesi, iki yaka arasında bütün seferlerin durdurulması, yürüyenlerin önüne başta toplum polisi olmak üzere barikatlar ve süngü takmış askerler çıkarılması havayı gerginleştirmiş, heyecanlar tahrik olunmuştur. Ölü ve yaralı sayısının işçi arasında yüksek oluşu ve bunların polis kurşunu ile meydana gelmiş olması, gerçekte tahrikin nerden geldiğini ve müessif olaylara kimlerin sebebiyet verdiğini ortaka koymaktadır.

Bütün bunlar gösteriyor ki, İstanbul ve Kocaeli'ndeki işçi yürüyüşünü ve buna bağlı olayları «Ayaklanma» olarak nitelemek, kesin bir zorlamadır. İktidar partisi ve meclisteki destekleyicilerinin bu Anayasa dışı zorlamaya başvurmaları ve buna dayanarak, gazetelere akseden haberlere göre yeni kanunla varlığına kastedilen DİSK'in Başkan ve yöneticileri ile 100'den fazla işçinin tutuklanması, olayların temelinde yatan hoşnutsuzluğu ve huzursuzluğu daha da arttırmaktan başka bir fayda sağlayamıyacaktır.

İktidara ağır sorumluluğunu bir kere daha hatırlatırız.»

OLAYLAR BELİRGİNLEŞİYOR

(Baştarafı 1. Sayfada)

CHP'ninkini düşürecektir. Ayrıca Demirel iktidarı, Türkiye kapitalizminin ve egemen sınıfı burjuvazinin sorunlarını ve taleplerini böyle bir baskı ortamında işçi ve emekçi kitleler sırtından daha kolay karşılayabilecektir. 1977 seçimlerine kadar ancak böyle yerinde kalabilecektir.

Kır gerillacılığı, şehir gerillacılığı, küçük grupların silâhlı çatışmaları ile hiç bir sorunun çözülemiyeceği, iktidarın alınamıyacağı açıktır. Bu gibi hareketler, sınıfsal nitelikte olmadıkları için teori açısından yanlış, pratik açısından sonuç vermezdir. Verdikleri sonuç, gereksiz ölümler ve sağın «anarşi» iddialarına gerekçe oluşturmaktır. Başarılması gereken iş, işçi sınıfı ve emekçi kitleleri örgütlemek ve iktidara yönelik siyasal bir güce dönüştürmektir. Bu işin başarılmasında goşist hareketlerin her çeşidi mutlaka aşılması, etkisizleştirilmesi gereken sapmalardır.

Yürürlüğe konulan planın, tezgâhlanan oyunun ülke kamuoyu önünde, işçi ve emekçi kitleler içinde açığa vurulup ayrıntılarıyla sergilenmesi; ilerici basının konunun peşini bırakmıyarak haberalma kaynaklarını seferber etmesi ve karşı tavır alması; MC iktidarını bu alanda sıkıştırmak için parlamento içi tüm olanaklardan yararlanılması; düzenli kitlesel protesto hareketleri yapılması bu oyunu boşa çıkartabilecek yöntemlerdir. Gerilemek değil, direnmek zamanıdır.

15-16 HAZİRAN İŞÇİ SINIFI EYLEMİ

(Baştarafı 1. Sayfada)

lerce kuşku duyulan —hattâ inkâr edilen— işçi sınıfının varlığını da, niteliklerini de açık ve kesin, gözler önüne sermiştir. Bu eylem işçi sınıfının sadece ekonomik mücadele gücünü değil, politik bilinçlenmesini de gösteriyordu. İşçiler belirli, somut çıkarları için tek tek işverenlerin veya işverenler topluluğunun karşısına dikilmiyor, burjuvazinin iktidarına karşı, bu iktidarın politik bir fiilinden ötürü direniyordu. «Faşizme hayır», «Patronsuz Türkiye» sloganları işçilerin politik bilincinin düzeyini de işaretliyordu.

Bununla beraber bu bilinç tam bir sosyalist bilinç değildi. İşçilerin hareketi iktidara karşıydı, ama iktidarı almaya yönelik değildi. Bunda da şaşılacak bir şey yoktu. İşçi sınıfının sendikal hareketi ve mücadelesi ne denli siyasallaşsa, işçi sınıfının bağımsız politik hareketinin ve bu hareketin örgütleyicisi ve öncüsü partisinin yerini alamaz.

MC ve SOSYALİST BULGARİSTAN

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Başkanı ve Bulgaristan Komünist Partisi I. Sekreteri Todor Jivkov geçtiğimiz günlerde, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün konuğu olarak Türkiye'ye geldi. Todor Jivkov ülkemizde bulunduğu dört gün içinde siyasi ve ekonomik konularda görüşmeler yaptı. Bu konular genel olarak Balkanlardaki durum, Kıbrıs'la ilgili gelişmeler, Orta Doğu'daki olaylar, Türk - Bulgar ikili ilişkileri ve Türkiye ile Bulgaristan'ı doğrudan ilgilendiren sorunlar üzerineydi. Bu görüşmeler sırasında Jivkov detant'ın geliştirilmesini ve biran evvel silahsızlanmaya gidilmesini önerdi ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesinin her iki ülke açısından yararlı olacağını açıkladı. Jivkov'un Türkiye'de bulunduğu süre içinde Türkiye ile Bulgaristan arasında bir PTT anlaşması imzalanması kararlaştırıldı. Türk - Bulgar ortak bildirisinde Kıbrıs konusunda «iki başkanın Kıbrıs'ın bağımsızlığının, egemenliğinin, toprak bütünlüğünün ve tarafsızlığının desteklenmesi ve bu hususlara saygı gösterilmesi gerektiği inancı» açıklandı.

Sovyetler Birliği ile gerçekleştirilen kredi anlaşmasından sonra, Bulgaristan'la da sıkı işbirliğine gidiliyor. Daha önce Bulgaristan'la yapılan enerji alışverişini sağlayacak anlaşma ve Sovyetler Birliği'nden alınan kredilerin temel bir özelliği var. Her iki işbirliği de temel üretim dallarının gelişmesine katkıda bulunuyor. Sosyalist ülkelerle yapılan anlaşmalar Türkiye ekonomisindeki temel dalların gelişmesine ve dolayısıyla işçi sınıfının gelişmesine ve güçlenmesine katkıda bulunuyor.

İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye ekonomik yapıları açısından ortak bir özellik gösteriyordu. Herbiri sanayiden yoksun birer geri tarım ülkesi idi. Bugün Türkiye ve Yunanistan birer geri kapitalist ülke olmaktan kurtulamadıkları halde, Bulgaristan sanayileşmiş sosyalist bir ülke olmuştur. Bulgaristan 1944 sosyalist devriminden sonra hızlı bir gelişme göstererek ekonomik, politik ve kültürel alanda diğer iki Balkan ülkesini geçmiştir.

Sosyalist devrimin gerçekleşmesi sonucu güdülen yeni ekonomik ve politik sistemle Bulgaristan'ın katettiği yolu iki şekilde gözlemlemek mümkün. İlk olarak Bulgaristan devrim öncesi ve devrim sonrası ekonomik düzeyi açısından değerlendirilebilir, ikinci olarak da Bulgaristan Türkiye ve Yunanistan'la karşılaştırılabilir.

1944'e kadar Bulgaristan ekonomisi oldukça yavaş bir gelişme hızı göstermiştir. Bu döneme kadar Bulgaristan geri bir tarım ülkesi görünümündedir. Sanayinin yapısı ise ilkel küçük atelyeler şeklindedir. Sosyalist devrim zafere ulaştıktan sonra üretimin kontrolu işçi sınıfının eline geçti ve 1947'de tüm işletmeler millileştirildi. Devrimden sonra hızlı bir sanayileşme için üretimde ihtisaslaşma ve merkezileşmeye gidildi. Bulgaristan'ın sosyalist plan ve sanayileşmenin sonucunu uzun bir dönem beklemesine gerek kalmadan üretim ve milli gelirde büyük artışlar gerçekleşti. Devrimden önce çok az sanayi malı ihraç edebilen Bulgaristan'ın bugün ihraç ettiği sanayi malları, toplam ihracatının % 50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. Sanayinin gelişmesiyle birlikte işsizlik tüm olarak ortadan kalktığı gibi, insangücü sıkıntısı hissedilmeye başlanmıştır bile. Sanayi aynı zamanda tüm ülke alanına yayıldı. Bugün bir sanayi işletmesinin bulunmadığı tek bir kasaba bile kalmamıştır. 1972'de üretkenlik 1960 üretkenliğinin iki katına çıktı. Üretkenliğin sonucu olarak (1965 - 1970) beş yıllık plan döneminde milli gelir % 97'lik bir artış göstermiştir.

Bulgaristan yalnız sanayi dalında değil eğitim, sağlık hizmetleri ve diğer alanlarda da hızlı bir gelişme göstermiştir. Eğitim hakkı kanunlarla garanti altına alınmıştır. Sekiz yıllık ilk öğretim zorunlu tutulmakta ve bu zorunluluğun orta öğretime yükseltilmesi planlanmakta. Yüksek öğretim herkese açık olup öğrenim görenler devletten para yardımı almaktadırlar. Ayrıca okul öncesi çocukların eğitim ve bakımı için büyük fonlar ayrılmıştır. Bugün yuvalar ve kreşler tüm okul öncesi çocuklarının % 68.6 sını kapsamaktadır. Sağlık hizmetlerinde de Bulgaristan devrim sonrasında büyük bir yol katetmiştir. Bugün bütün sağlık hizmetleri ücretsiz yapılmakta ilâç fiyatları ise çok düşük tutulmaktadır. Bulgaristan'da her 475 kişiye bir doktor düşmektedir. Bunu diğer ülkelerle karşılaştırdığımızda ortaya şöyle bir tablo çıkmaktadır.

(1972'de her 10.000 kişiye düşen doktor sayısı)

Bulgaristan	: 23.6	Fransa	: 17.5
Sovyetler Birliği	: 29.4	İngiltere	: 15.7
Almanya	: 21	Japonya	: 14.7
ABD	: 19	Türkiye	: 5

Bütün bu rakamlar Bulgaristan'ın yaşam düzeyini ölçmeye yeterli değildir. Çünkü Burjuva ideolojisindeki «refah» yavramı ile sosyalist ülkelerin yaşam düzeyleri ölçülemez. İyi bir değerlendirme yapabilmek için yaş, din, milliyet ve köken gözetmeden güdülen eşitlik temeline oturtulmuş ilişkiler ağına bakmak gerekir. Bireyler ve toplum (ki tüm sömürüyü kaldırmıştır) arasındaki ilişkiye bakmalıdır. İşçilerin sendikaları kanalıyla ulusal yaşama aktif olarak katılmaları bunun bir örneğidir. İşçilerin ulusal yaşama katılmaları gerek işyerinde alınan kararların işçilerle tartışıldıktan sonra ancak uygulanabilmesi, gerekse Beş Yıllık Planların işçilerle tartışıldıktan sonra kabul edilmesi şeklinde olmaktadır. Bütün bunlar sosyalizmin normal ve garantili çalışmayı ve onurlu yaşamayı sağladığını göstermektedir. Bu nedenledir ki kapitalist ülkelerdeki milyonlarca emekçi sosyalist bir düzen kurulması için çaba sarfetmektedir.

Bulgaristan diğer iki Balkan ülkesi ile de karşılaştırıldığında, bir zamanlar aynı düzeyde olduğu ülkeleri nasıl geride bırakıp ilerlediği ortaya çıkmaktadır. Yine, sanayilerini karşılaştırmakla işe başlayalım. Elektrik enerjisi üretimini Bulgaristan 1935'de 266 milyon kw/h' den 1971'de 21.017 milyon kw/h'ye yükseltirken Türkiye'nin elektrik enerjisi üretimi aynı yıllar için ancak 212.000.000 kw/h'den 9.727 milyon kw/h'ye yükselebilmiştir. Kişi başına elektrik enerjisi tüketimine bakıldığında Yunanistan'da 945 kw/h, Bulgaristan'da 2640 kw/h ve Türkiye'de 266 kw/h olarak görülmektedir. Bu karşılaştırmalar diğer sanayi ürünleri ile çoğaltılabilir. Ayrıca yalnız sanayide değil diğer alanlarda da Bulgaristan'ın Türkiye ve Yunanistan'ı geride bıraktığı bir gerçektir. Örneğin tarımda kişi başına tahıl üretiminde Bulgaristan, Türkiye'nin % 162 ilerisinde olup hektar başına da Türkiye'den iki kat daha fazla verim almaktadır.

Bütün bunlardan başka Bulgaristan'da enflasyon ve işsizlik gibi sorunlar bulunmamakta buna karşılık Türkiye'deki açık ve gizli işsiz sayısı neredeyse Bulgaristan'ın nüfusuna ulaşmaktadır. Enflasyon açısından ise, Türkiye en yüksek enflasyon oranına sahip ülkeler arasında gelmektedir.

Bütün bu veriler göz önüne alındığında sosyalist Bulgaristan ve Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu ekonomik düzey belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Yani sosyalist planlama ve sosyalist ekonomi politikası, çok kısa bir zaman önce Türkiye ile aynı düzeyde olan bir ülkeyi, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'ni, ileri sanayileşmiş bir ülke düzeyine çıkarmıştır. Bugün Bulgaristan, halkının refahı için daha ileri adımlar atmaya devam etmekte, dış politikasında da komşuları ile giriştiği yakın ilişkiler sonucunda barış içinde birarada yaşama yolunda sağlam adımlar atmaktadır. Bulgaristan'ın Türkiye ile iyi ilişkiler kurmaya çalışması, bölgede barış ortamının gelişmesinde iki ülkenin ortaklaşa büyük katkıda bulunabilmesi olasılığından ileri gelmektedir. Bulgaristan aynı zamanda Yunanistan ile de iyi ilişkiler geliştirerek Balkanlarda barış ve işbirliği politikasını yaymaktadır. Türkiye Bulgaristan ile işbirliğinin gelişmesinden yanadır, buna zorunludur da.

Türkiye'nin sosyalist ülkelerle yakın işbirliğine girmesi bir zorunluluktur. Bu zorunluluk bir yandan Türkiye sermaye sınıfının içinde bulundukları ekonomik ve toplumsal bunalımın, yani finansman ve pazar sıkıtılarının; bir yandan da sosyalist ülkelerin dış politikalarında uyguladıkları «barış içinde bir arada yaşama» ilkesinin bir sonucudur. Türkiye sermaye sınıfı yeni kredi ve yeni pazar olasılıkları için sosyalist ülkelerle ilişki kurulması ve geliştirilmesinde soğuk savaş döneminin kara bulutlarını dağıtan detant (= yumuşama) politikası son derece önemli bir rol oynamaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, sosyalist ülkelerle özellikle Sovyetler Birliği ve Bulgaristan'la yapılan anlaşmalar her şeyden önce karşılıklı çıkar birliği temeline dayanmaktadır. Yapılan anlaşmalar Türkiye'nin temel üretim dallarının gelişmesine yöneliktir. Yardımlar, krediler konusu da önem taşımaktadır. Kapitalist ülkelerden alınan krediler ve yardımların tersine, Sosyalist ülkelerden alınan krediler ve yardımlar **devletten devlete** yardımlar ve krediler şeklindedir. Bu da Türkiye'nin sosyalist ülkelerle giriştiği yakın ilişki ve işbirliğinin açık yarar sağladığını göstermektedir.

Todor Jivkov'un geçtiğimiz günlerde Türkiye'ye yaptığı ziyaret Bulgaristan'la girişilen yakın ilişkileri daha da kuvvetlendirecektir. Bu yakın ilişkiler Balkan halklarının kardeşliği ve bölge barışının güçlenmesi doğrultusunda ileri adımlar olacaktır.

ÇARK BAŞAK ● **Türkiye İşçi Partisi Merkez Yayın organı** ● Sahibi : Türkiye İşçi Partisi adına **Behice BORAN** ● Sorumlu yazı işleri müdürü : **Nurdan ORPEN** ● 15 günde bir yayınlanır ● Yönetim yeri : TİP Genel Merkezi, Nur'u Ziya Sok. 17/5 Tünel - İSTANBUL Tel: 45 92 01 ● Abone: 24 sayı için 35.— TL. Yurtdışı: 70.— TL. ● Dizgi-Tertip : **Başaran Matbaası** ● Baskı : **Ufuk Matbaası** — Tel : 26 43 09